

ZARAR SİGORTALARINDA SİGORTALININ ZARARI AZALTMA KÜLFETİ VE BU KÜLFETİN SİGORTACININ HALEFİYETİNE ETKİSİ

*DUTY TO MITIGATE LOSS IN INSURANCE LAW AND ITS EFFECTS ON INSURER'S
SUBROGATION*

Hakemli Makale

Ekin KORKMAZ*

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	495
I. Sigortacının Halefiyeti.....	496
A. Sigortacının Halefiyetinin Genel Esasları.....	496
B. Sigortacının Halefiyetinin Temel Şartları ve Kapsamı.....	500
1. Sigortacının Halefiyetinin Temel Şartları.....	500
2. Sigortacının Halefiyetinin Kapsamı.....	504
II. Sigortalının Zararı Azaltma Külfeti	509
A. Genel Olarak Zararı Azaltma Külfeti	509
B. Sigortalının Zararı Azaltma Külfetinin TTK Kapsamında Açıklanması ve Değerlendirilmesi....	510
III. Sigortalının Zararı Azaltma Külfetini Yerine Getirmemiş Olmasının Sigortacının Halefiyetine Etkisi	518

ÖZ

Zarar sigortalarında, sigortalının zararı azaltma külfetinin bulunup bulunmadığı, külfetin kapsamının ne olduğu ve bu külfetin yerine getirilmemiş olmasının sigortacının halefiyetine etkisi öğretide gerekli ilgiyi görmediğinden uygulamada da sıklıkla gözden kaçırılmaktadır. Bu çalışmada, temel olarak, “*Sigortalı, (...) sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur*” düzenlemesini içeren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 1472/II hükmü, içerdiği belirsiz unsurlardan hareketle incelenecek; sigortalının zararı azaltma külfetine ilişkin olarak TTK’da yer alan düzen, sırasıyla TTK m.

DOI: 10.32957/hacettepehdf.1096484

Makalenin Geliş Tarihi: 31 Mart 2022

Makalenin Kabul Tarihi: 8 Nisan 2022

* Dr., e-posta: ekinkorkmaz1@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3711-7360

1444, 1445 ve 1448 çerçevesinde açıklanacaktır. Özel olarak, belirtilen hükümler çerçevesinde, sigortalının zararı azaltma külfetinin doğduğu an ve kapsamının tespit edilmesinin ardından bu külfetin ihlali durumunda doğacak “sorumluluğun” tâbi olduğu esaslar belirlenecektir. Çalışmamızda, TTK’da yer alan sigortacının halefiyetinin sistematik olarak öncelikle genel anlamda; daha sonra ise sigortalının zararı azaltma külfeti özelinde değerlendirilmesinin ardından Yargıtay uygulaması ile mehz öğreti ve uygulama ışığında, olması gereken hukuka ilişkin önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: halefiyet, sigortacının halefiyeti, sigortacının rücu hakkı, sigortalının zararı azaltma külfeti, sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü

ABSTRACT

Whether the insured has the duty to mitigate loss, the scope of this duty, and the legal effects of the breach of this duty on the insurer's subrogation are often overlooked in practice, as it does not receive the necessary attention in the doctrine. This article mainly concerns the examination of the wording of Turkish Commercial Code (Nr. 6102) Art. 1472(2), which includes some uncertainties and reads as “*Where the insured party (...) acts in such a way that violates his rights that are (to be) legally transferred (to the insurer), he shall be liable against the insurer*”, and also the system regarding the insured party’s duty to mitigate loss pursuant to TCC Articles 1444, 1445 and 1448 respectively. Within the framework of these provisions particular emphasis will be laid on determining the starting point and scope of the insured party’s mitigation duty as well as the principles applying to the “liability” that arises due to the violation of such duty. In light of the system established by the TCC, the practice of the Court of Cassation as well as comparative doctrine and practice, this article aims to make suggestions concerning the ideal law, i.e. *de lege ferenda*.

Keywords: subrogation, insurer’s subrogation, insurer’s right of recourse, insured party’s duty to mitigate loss, the obligation to protect and facilitate insurer’s right of recourse

GİRİŞ

Sigortacının halefiyeti, sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikonun gerçekleşmesi neticesinde doğan zararı gideren sigortacının; zarardan nihai olarak sorumlu olan kişiye karşı, sigortalının sahip olduğu alacak hakkını kanunen (mal sigortalarında TTK m. 1472, sorumluluk sigortalarında TTK m. 1481’e dayanarak) iktisap etmesidir. TTK’da özel olarak düzenlenen ve kendine özgü bazı özellikler gösteren sigortacının halefiyeti, borçlar hukuku ile sigorta hukukunun kesişim alanında yer alan melez bir kurumdur. Ancak sigortacının halefiyeti özelinde disiplinlerarası

çalışmanın yetersizliği nedeniyle, borçlar hukuku ve sigorta hukuku öğretisi birbirinden oldukça farklı yönlerde gelişim göstermiştir. TBK İsviçre Borçlar Kanunu'ndan iktibas edilmesine karşın TTK'da düzenlenen sigorta sözleşmesinin mehzazını Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu ("AlmSK")'nun teşkil etmesi de sigortacının halefiyeti özelinde bazı düzenleme ve yorum ayrılıklarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Sözü edilen ayrılıkların belirginleştiği konulardan biri, zarar sigortalarında sigortalının zararı azaltma külfeti ve bu külfetin yerine getirilmemiş olmasının sigortacının halefiyetine etkisidir. Konuyla ilgili temel düzenleme olan TTK m. 1472/II hükmünün bazı belirsizlikler ihtiva etmesi bir yana, bu hükmün bağlantılı olduğu diğer hükümlerle ilişkisi de tereddüt uyandırmaktadır. Çalışmamızda ilk olarak sigortacının halefiyetinin tâbi olduğu genel esaslar açıklanacak; akabinde, sigortalının zararı azaltma külfetine ilişkin olarak TTK'da yer alan düzen, TTK m. 1472/II ile bağlantılı olan diğer hükümler (TTK m. 1444, 1445 ve 1448) ile birlikte incelenecektir. Özellikle, belirtilen hükümler çerçevesinde, sigortalının zararı azaltma külfetinin doğduğu an ve kapsamı tespit edilecek, bu külfetin ihlali durumunda doğacak sorumluluğun tâbi olduğu esaslar açıklanan düzen çerçevesinde inceleme konusu yapılacaktır.

I. Sigortacının Halefiyeti

A. Sigortacının Halefiyetinin Genel Esasları

Halefiyet, kanunun öngördüğü durumlarda, edimi kendi malvarlığından kendi adına ifa eden üçüncü kişinin, *ipso iure* alacaklı konumuna geçişidir¹. Halefiyetin sigorta hukukundaki görünümü ise sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan rizikonun gerçekleşmesi neticesinde meydana gelen zararı gideren sigortacının, mal sigortalarında TTK m. 1472; sorumluluk sigortalarında ise TTK m. 1481 uyarınca, zarardan nihai olarak sorumlu olan kişiye karşı mevcut olan talep hakkını hukuken kendiliğinden elde etmesidir².

¹ KORKMAZ, Ekin, **Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet**, 1. Basım, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 9. Benzer tanımlar için bkz. *a.g.e.*, s. 7 vd.

² OMAĞ, Merih Kemal, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanunî Halefiyeti**, 2.Baskı, Vedat Kitapçılık,

İlk bakışta, sigorta primlerinin, riziko gerçekleştiğinde sigortacının yaptığı ödemenin karşılığını teşkil ettiği ve dolayısıyla halefiyetin sigortacıya haksız bir fayda sağladığı düşünülebilirse de³ sigortacıların sigorta sözleşmesi akdederken ve bu sözleşmenin her aşamasında risk analizi yapmak ve primleri buna göre tespit etmek zorunda olduğu unutulmamalıdır. Diğer bir ifadeyle, sigortacının alacaklının haklarına halef olması, primlerin kural olarak daha düşük belirlenmesine ve sigortacılık faaliyetinin hem sigortacı hem de sigortalı açısından sürdürülebilir olmasına hizmet etmektedir⁴. Kurulan bu sistem sayesinde sigortalı da zarar verenin ödeme gücü hakkında endişe etmesine gerek kalmaksızın riziko gerçekleşip zarara uğraması durumunda ödeme gücünü haiz sigortacıya başvurarak zararını tazmin ettirmek avantajını haiz olmaktadır. Böylece sigortalı hem karmaşık usuli süreçlerle uğraşmak zorunda kalmamakta hem de failin ödeme gücü bakımından endişelenmesine gerek bulunmaksızın uğradığı zararın karşılığını hızlıca elde etmektedir⁵. Sigortacının halefiyeti, zarar sigortalarında, sigortalının sigorta sözleşmesi uyarınca sigortacıdan olan alacağı ile zarar verenden olan alacağının verdiği talepleri yığıştırması yoluyla zenginleşmesini önlemekte⁶, bu da

---

İstanbul 2011, s. 37.

³ POROY, Reha, “Sigortacının Zararın Failine Rücu-Kaza Ve Hayat Sigortalarında Vaziyet- 4772 Sayılı İşçi Sigortaları Kanununun Sistemi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 1953, Cilt: XIX, Sayı: 3-4, (s. 1021 vd.), s. 1023; OMAĞ, **2011**, s. 252.

⁴ Bu görüşte bkz. MÖLLER, Helmut/SEGGER, Stefan, “VVG 86”, **Langheid/Wandt Münchener Kommentar zum VVG**, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2016, N. 19; ATABEK, Reşat, “Sigorta ve Sosyal Sigortada Halefiyet ve Rücu”, **İş Hukuku Dergisi**, Yıl: 1969, Cilt: 1, Sayı: 1-5, (s. 225 vd.), s. 233; TEKİL, Fahiman, “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, **Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, (s. 113 vd.), s. 125 vd.; OMAĞ, **2011**, s. 252-253; KAYIHAN, Şaban/ BAĞCI, Ömer, **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2016, s. 86-87. Ayrıca unutulmamalıdır ki, tüm ticari faaliyetlerde olduğu gibi sigortacılık faaliyetinde bulunan şirketler de kâr amacı gütmektedir. Sigortacının kanunen halef kılınması, bu amaçla da örtüşür. Bkz. TEKİL, **1998**, s. 114-115; KABUKÇUOĞLU ÖZER, Fatma Dilek, **Sigortacılık Kanunu Şerhi**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 9-10. Ayrıca bkz. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu Madde 1 Gerekçesi.

⁵ MAAS, Konrad, **Der Rückgriff in der deutschen privaten Schadensversicherung nach Wesen und Abgrenzung**, Carl Heymanns Verlag, Berlin, 1931, s. 11 vd.; ÖLMEZ, Fatih, **Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 74-75.

⁶ HONSELL, Heinrich, “Der Regress des Versicherers im schweizerischen Recht”, **Mélanges Bruno Schmidlin**, Basel-Frankfurt a.M., 1998, (s. 279 vd.), s. 279-280; KİSCH, Wilhelm, **Der Übergang der Entschadigungsansprüche des Versicherungsnehmers auf den Versicherten**, Wirtschaft und Recht der Versicherung, Verband öffentlicher Feuerversicherungsanstalten in Deutschland, Berlin, 1935, s. 5-6; ROSCH, Cordula, **Der gesetzliche Forderungsübergang nach der Reform des Versicherungsvertragsrechts Art.86 VVG (2008)**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., 2009, s. 36, 59

halefiyetin genel olarak haksız zenginleşmeyi önleyici amacının sigorta hukukundaki özel görünümünü teşkil etmektedir. Ayrıca, sigortacının halefiyet yoluyla kendisine intikal eden alacak hakkına dayanarak failden talepte bulunabilmesi, zararın nihai olarak gerçek sorumlu üzerinde kalmasını sağlamakta ve bu itibarıyla de halefiyet kurumunun genel amaçlarıyla örtüşmektedir⁷.

Sigortacının halefiyetinin hukuki niteliğine, bazı yazarlar tarafından sigortacının, sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalıya taahhüt ettiği edimi ifa ettiği (yani sigortacının *kendi borcunu ödediği*) *gerekçesiyle tereddütlü yaklaşılması*, sigortacının halefiyetinin teknik anlamda (sigorta hukuku eserlerinde kullanılan terminoloji ile “borçlar hukuku anlamında”) bir halefiyet hali olmadığı ileri sürülmüştür⁸. Bu görüş, halefiyetin hukuki niteliğini ortaya koyarken iki alacak hakkını birbirinden ayırt etmediği için eleştiriye

---

vd.; GÜNTHER, Dirk-Carsten, **Der Regress des Sachversicherers**, 6. Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft GmbH, Karlsruhe, 2015, s. 3; MÖLLER/ SEGGER, **2016**, N. 17, 27; PLASSMANN, Sylvia, **Der Regress des Sachversicherers Gegen Dritte**, Dissertation Münster, 2000, s. 11; KARRER, Robert, **Der Regress des Versicherns gegen Dritthaftpflichtige - Rechtsvergleichung und internationales Privatrecht**, Schulthess, Zürich, 1965, s. 58; RUMO-JUNGO, Alexandra, “Zusammenspiel zwischen Haftpflicht und beruflicher Vorsorge unter Berücksichtigung des Vorentwurfs für die Haftpflichtrechtsrevision”, **Zeitschrift des bernischen Juristenvereins**, Yıl: 2002, Cilt: 138, (s. 433 vd.), s. 433; ATABEK, **1969**, s. 233; POROY, **1953**, s. 1022-1023; KENDER, Rayegân, **Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku**, 14.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 351; KILIÇOĞLU, Ahmet M., “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1974, Cilt: 31, Sayı: 1, (s. 395 vd.) s. 406; KAYIHAN, Şaban, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, **Cevdet Yavuz’a Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2016, (s. 1595 vd.), s. 1597; BİLGE, Mehmet Emin, “Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, Beta, İstanbul, 2001, (s. 67 vd.), s. 67; GÜRPINAR, Bünyamin, **Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 15 vd.; KAYIHAN/BAĞCI, **2016**, s. 86-87; TEKİL, **1998**, s. 113 vd.; OMAĞ, **2011**, s. 43; Nitekim yazar, halefiyetin asıl amacının bu olduğu kanaatinde, s. 45, 251; ÖLMEZ, **2020**, s. 13-14.

⁷ MAAS, **1931**, s. 14; KİSCH, **1935**, s. 4-5; PLASSMANN, **2000**, s. 1, 11; HONSELL, **1998**, s. 1-2; MÖLLER/SEGGER, **2016**, N. 2, 18; ATABEK, **1969**, s. 234; KAYIHAN, **2016**, s. 1597; BİLGE, **2001**, s. 68; OMAĞ, **2011**, s. 45, 251; KAYIHAN/BAĞCI, **2016**, s. 86-87; ÇEKER, Mustafa, **Sigortacının Rücu Hakkı**, www.cu.edu.tr (erişim tarihi 26.03.2022); KIZILSÜMER, Bahar, **Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 18-19; GÜRPINAR, **2016**, s. 64; ÖLMEZ, **2020**, s. 13-14. Sayılan ilkelerin dolaylı olarak hukuk güvenliği ilkesine hizmet ettiği yönünde bkz. KOENİG, Willy, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, 3.Auflage, Verlag Herbert Lang & Cie., Bern, 1967, s. 292. Bunun yanı sıra halefiyet ilkesinin, sektörel bakımdan sigorta primlerinin ucuzlaması ve sigorta uygulamasının yaygınlaşmasına hizmet ettiği yönünde bkz. KILIÇOĞLU, **1974**, s. 401; KIZILSÜMER, **2019**, s. 20; GÜRPINAR, **2016**, s. 65 vd.

⁸ Bkz. ör. KILIÇOĞLU, **1974**, s. 400 ve OMAĞ, **2011**, s. 49-50’de zikredilen görüşler.

açıktır. Halefiyetin prototipi olarak kabul edilen kefilin halefiyeti hallerinde olduğu gibi burada da biri, kanunda ifası neticesinde alacaklının haklarına halef olacağı öngörülen üçüncü kişi ile alacaklı arasında, diğeri ise borçlu ile alacaklı arasında olmak üzere iki ayrı hukuki ilişkiden doğan iki ayrı alacak hakkının verdiği yarışan talepler bulunmakta; kanun koyucu bunlardan birinin ifasına diğerinin sona ermesi sonucunu bağlamaktadır⁹. Nasıl ki kefil kefalet akdinden doğan borcu ödeyerek alacaklının alacak hakkının hukuken, kendiliğinden intikalini sağlamakta ise; sigortacı da sigorta sözleşmesinden doğan ifa yükümlülüğünü yerine getirerek zararın nihai sorumlusuna karşı sahip olunan alacak hakkını aynı şekilde hukuken-kendiliğinden malvarlığına katmaktadır. Alacaklının alacak hakkı, sigortacının malvarlığına dahil olup asıl borçludan (zarar verenden) rücu amacına hizmet etmektedir¹⁰. Bu bağlamda tereddüt yarattığı belirtilen husus, sigortacının halefiyetini teknik anlamda halefiyetten ayıran bir durum değildir¹¹. Nitekim Türk ve İsviçre öğretileri ile yargı uygulamasındaki hâkim görüş de kanaatimizce isabetli biçimde sigortacının halefiyetinin teknik anlamda bir halefiyet olduğu yönündedir¹².

Sigorta hukuku literatüründe ve Yargıtay kararlarında sıkça kullanıldığının¹³

⁹ KARRER, 1965, s. 11; OFTINGER, Karl, **Schweizerisches Haftpflichtrecht, Erster Band: Allgemeiner Teil**, 3.Auflage, Polygraphischer Verlag A.G., Zürich, 1969, s. 337; KILIÇOĞLU, 1974, s. 401-402.

¹⁰ KARRER, 1965, s. 19.

¹¹ Türk hukukunda Omağ, BK m.109 (TBK m. 127)'un “gerçek ve teknik anlamdaki halefiyetin gerçekleşme şartlarını tespit eden bir hüküm olarak değerlendirilemeyeceğini”; “yalnızca iki özel halefiyet halini düzenlediğini” isabetle ifade etmiştir. Bkz. OMAĞ, 2011, s. 50. Ancak hemen akabinde yazar “Kanun koyucunun ihtiyaca göre kendine özgü geçerlilik ve gerçekleşme şartlarına sahip sui generis yeni halefiyet halleri yaratabileceği”ni belirtmekte; TTK’da düzenlenen halefiyetin bu hallerden biri olduğunu ifade etmektedir. Bkz. OMAĞ, 2011, s. 50. Yazarın ilk tespitine katılmakla birlikte sigorta hukukundaki halefiyetin sui generis olduğu tespitine katılmıyoruz. Pozitif hukuk açısından “tipik bir halefiyet hali”nden söz etmek mümkün olmadığına göre atipik, sui generis hallerden söz etmek fikrimizce doğru değildir.

¹² Bkz. TEKİL, 1998, s. 126 vd.; OMAĞ, 2011, s. 51, dn. 51, 52, 52a’daki yazar ve kararlar; KARRER, 1965, s. 18; KOENIG, 1967, s. 291; GRABER, Christoph, “VVG 72”, **Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht - Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag (VVG)**, (ed. H. Honsell vd.), Helbing & Lichtenhahn, Basel, 2001, N. 26.

¹³ Bu ifadeyi kullanan bkz. ör. KILIÇOĞLU, 1974, s. 401; BİLGE, 2001, s. 71; ATAMER, Kerim, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca ‘Zarar Sigortaları’na Giriş”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2011, Cilt: 21, Sayı: 1, (s. 21 vd.), s. 73; SOPACI-ÖZTUNA, Birgül, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2012, Cilt: XXVIII, Sayı: 3, (s. 117 vd.), s. 118; ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve**

aksine halefiyet başlı başına bir *hak* olmayıp bir *hukuki durumu* (sonucu) ifade etmektedir¹⁴. Zira halefiyetin verdiği yetkiler, alacaklının sahip olduğu ve ifa sonucunda üçüncü kişiye intikal eden alacak hakkının verdiği yetkilerden başkası değildir. Ayrıca, söz konusu intikal kanunen-kendiliğinden gerçekleştiğinden¹⁵ uygulamada sigorta sözleşmelerinde sıklıkla rastlanan devir kayıtlarının geçerliliği, sigortalının sahip olduğu alacak hakkının sigortacıya intikali bakımından belirleyici değildir.

B. Sigortacının Halefiyetinin Temel Şartları ve Kapsamı

1. Sigortacının Halefiyetinin Temel Şartları

Sigortalıya ödeme yapan zarar sigortacısının, sigortalının zarar verenden olan alacak hakkına halef olabilmesi için, borçlar hukuku ve sigorta hukukuyla ilgili bazı şartların gerçekleşmiş olması gerekir. İlk olarak, geçerli bir sigorta ilişkisinin mevcut olması (yani ifada bulunanın teknik anlamda sigortacı niteliğini haiz olması)¹⁶ ve

---

Sorumluluk Sigortaları), 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 227; ÜNAN, Samim, **Zarar Sigortaları**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 232; ÇEKER, Mustafa, **Sigorta Hukuku**, 12. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2015, s. 118; KENDER, **2015**, s. 366; ÖLMEZ, **2020**, s. 1 vd.; KAYIHAN, **2016**, s. 1604. “Halefiyet hakkı”ndan söz eden kararlar da bulunmaktadır. Bu yönde bkz. ör. Yargıtay 17.HD E.2016/6138, K.2019/6334, 20.05.2019 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay HGK E.2015/10-3892, K.2018/1554, 23.10.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2018/3540, K.2018/5175, 11.09.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2016/12047, K.2018/4971, 29.06.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2016/12279, K.2018/4002, 28.05.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay HGK E.2013/11-2426, K.2015/1540, 10.06.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay HGK E.2013/17-2267, K.2015/1352, 15.05.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020); Yargıtay HGK E.2013/11-1990, K.2015/1294, 29.04.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 05.12.2020).

¹⁴ ACAR, Faruk, “TBK m. 127”, **İstanbul Şerhi- Türk Borçlar Kanunu, Cilt-2,3 (Madde 83-206)**, (ed. M.T. Öz vd.), 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (s. 1489 vd.), N. 2.

¹⁵ KOENİG, **1967**, s. 291; MAAS, **1931**, s. 10; KİSCH, **1935**, s. 55; MÖLLER/SEGGER, **2016**, N. 119; GRABER, **2001**, N. 26; KARRER, **1965**, s. 18; TEKİL, **1998**, s. 125 vd.

¹⁶ Bu yönde bkz. ör. ŞEKER-ÖĞÜZ, Zehra, “Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temlik Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi? - Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan Cilt II**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 1645 vd., s. 1645; YAZICIOĞLU, Emine, “TTK’nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2017, Cilt: 16, Sayı: 2 (Özel Sayı: Prof.Dr.iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan Cilt III), Seçkin Yayıncılık, Ankara, (s. 331 vd.), s. 338-339; GÜRPINAR, **2016**, s. 92 vd.; KIZILSÜMER, **2019**, s. 57. Ayrıca bkz. Yargıtay 11.HD E.2016/13695, K.2018/4957, 29.06.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2016/12047, K.2018/4971, 29.06.2018 (Kazancı İçtihat

sigortalının zarar verene karşı borçlar hukuku anlamında geçerli, talep edilebilir bir alacak hakkı¹⁷ bulunması gerekir. Ayrıca bu alacak hakkının, hukuken tazminat niteliğinde olması gerekir¹⁸. Bu hüküm anlamında tazminat, rizikonun gerçekleşmesi neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesine hizmet eden her türlü akdi veya kanuni talep olarak tanımlanmaktadır¹⁹. Son olarak, sigortacı, sigorta tazminatını modalitelere uygun şekilde ödemiş²⁰ olmalıdır. Bu kapsamda özellikle uygulamada bazı durumlarda gerçek hak

---

Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020). Alman hukukunda sigorta sözleşmesi geçerli olmasa bile sigortacının sözleşmeyi geçerli kabul ederek alacaklıya ödemedeki bulunduğu durumlarda halef olacağı kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. KİSCH, 1935, s. 39; YAZICIOĞLU, 2017, s. 338-339, dn. 25. Aynı sonuç, sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu ancak sigortacının edimi kapsamına girdiği düşüncesiyle gerçekte borçlu olduğundan daha fazla miktar için ödeme yapması durumları bakımından da geçerlidir. Bkz. KİSCH, 1935, s. 39.

¹⁷ KOENİG, 1967, s. 287; KİSCH, 1935, s. 9; STRUB, Yael, **Der Regress des Schadensversicherers de lege lata- de lege ferenda**, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2011, s. 68; GRABER, 2001, N. 21. TTK m. 1472 hükmünün lafzında, sigorta literatüründe ve Yargıtay'ın çeşitli kararlarında “*dava hakkı*” ifadesi kullanılmaktadır. Bkz. ör. ATABEK, 1969, s. 244; ULAŞ, 2012, s. 226, 234 vd.; KAYIHAN, 2016, s. 1603; ATAMER, 2011, s. 71; OMAĞ, 2011, s. 88; KAYIHAN/BAĞCI, 2016, s. 91; KIZILSÜMER, 2019, s. 66; ŞEKER-ÖĞÜZ, 2010, s. 1645; YEŞİLOVA-ARAS, Ecehan, “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTK m.1472 Hükmü Elverişli Midir?”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 2013, Cilt: LXXI, Sayı: 1, (s. 1449 vd.); Yargıtay HGK E.2000/11-745, K.2000/734, 05.04.2000 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 13.12.2020). Biz daha isabetli olduğunu düşündüğümüz “*geçerli ve dava edilebilir bir alacak hakkı*”ndan söz etmeyi uygun görüyoruz. Benzer görüşte bkz. OMAĞ, 2011, s. 91. Bu hüküm anlamında intikali mümkün alacak hakkının, intikal anında sigortalıda bulunması gerekli ve yeterlidir. Bkz. PLASSMANN, 2000, s. 13. Ayrıca bkz. Yargıtay 11.HD E.2017/4592, K.2019/1648, 27.02.2019 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020). Alacak hakkının kamu hukuku kaynaklı olması hükmün kapsamına dahil olmak bakımından sonucu değiştirmez. Bkz. PLASSMANN, 2000, s. 23 vd.

¹⁸ KOENİG, 1967, s. 288; FUHRER, Stephan, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2011, s. 322, par. 12.37; OFTINGER, 1969, s. 346.

¹⁹ Bkz. PLASSMANN, 2000, s. 12; KARRER, 1965, s. 59. Ancak teknik olarak hangi alacakların tazminat niteliğini haiz olduğunun tespiti her durumda kolay olmamaktadır. Öğretide bu hususa ilişkin genel kabul, fikrimizce de isabetli olarak, tazmin işlevinin, sigortacılık faaliyetinin amacı gereği geniş yorumlanması gerektiği yönündedir. Bkz. PLASSMANN, 2000, s. 20 vd. KARRER, 1965, s. 59-60; GRABER, 2001, N. 20. Örneğin, 28.03.2019 tarihli HGK E.2017/11-35, K.2019/375 künyeli Yargıtay kararında, sigortacının, sigortalının maliki olduğu arabayı yediemin otoparkından çıkarabilmesi için otopark sahibine ödenmesi gereken ücretten sorumlu olmadığını ifade etmiştir. Ancak kararın Karşı Oy’unda da vurgulandığı üzere, kanaatimizce, saklayanın, bedel ödenmediği müddetçe hapis hakkına sahip olduğu kabul edilerek, sigortalı yararına akdedilen saklama sözleşmesinden doğan bedel ödeme borcunun sigortacı tarafından ödenmesi gerekir. Sigortacının daha sonra, sigortalının aracını çalandan (haksız fiilin faili) rücu talebinde bulunabilmesi söz konusu olacaktır.

²⁰ ATABEK, 1969, s. 241 vd. Sigorta sözleşmesinde sigortacının edimi kural olarak paradır ancak kanun veya tarafların anlaşması gereği aynen ifa gündeme gelebilmektedir (TTK m. 1427/I). Sigorta tazminatının konusu bir hizmetin ifası da olabilir. YAZICIOĞLU, 2017, s. 337. Uygulamada daha sık karşılaşıldığı için açıklamalarımızda “sigorta tazminatının ödenmesi” terminolojisini kullanmayı tercih etmekteyiz.

sahibinin tespiti kolay olmamaktadır²¹. Hak sahibi konusunda kuşku bulunan durumlarda TBK m. 187 uyarınca sigortacının hâkime tevdi mahalli tayin ettirmesi ve buraya ifade bulunması en uygun çözümdür. Bu ifa neticesinde sigortacı sigortalının alacak hakkına halef olacaktır.

Halefiyetin gerçekleşme anı, sigortacının hak sahibini tatmin anıdır²². Uygulamada ödemenin ispatı, sigortalıdan alınan makbuz veya senetle gerçekleşmektedir²³. Alacaklı ifa yerine edim yoluyla da tatmin edilebilmektedir. İfa yerine edim yoluyla tatmin durumunda, halefiyet anı fiilen ödemenin yapıldığı an olacaktır²⁴. Sigortacı, sigortalıdan olan bir alacağı ile takas yoluna da gidebilir. Bu durumda tatmin anı, takas beyanının etkili olduğu an olacaktır²⁵. Sigortacının ediminin türü, halefiyet sonucunun doğmasında belirleyici olmasa da sigortacıya intikal edecek olan, daima bedel alacağıdır²⁶. Bunun dışında, ödemenin iradi olarak veya icra marifetiyle yapılmış olması da halefiyet sonucunun doğması bakımından belirleyici değildir²⁷.

Sigortacının sigortalıya yaptığı ödeme neticesinde sigortalının zarar verene karşı sahip olduğu alacak hakkına kanunen halef olabilmesinin sigorta hukukuna ilişkin temel şartı ise sigortacının ödemesinin konu, kişi, zaman ve sigorta türü bakımından sigorta

---

²¹ Örneğin, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satım halinde durum böyledir. Yargıtay 1981 tarihli bir kararında, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satımda sigortacının satıcıya ödeme yapmasının halefiyet sonucu doğuracağına karar vermiştir: Bkz. E.1981/1167 K.1981/1785, 17.04.1981 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

²² KARRER, 1965, s. 63; GRABER, 2001, N. 32; KİSCH, 1935, s. 42; STRUB, 2011, s. 65, 109; GÜNTHER, 2015, s. 4; ROSCH, 2009, s. 38; SARHOLZ, Olivia, **Das Quotenvorrecht - eine Untersuchung zu § 86 Abs. 1 VVG und § 116 Abs. 1 - 5 SGB X**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, 2011, s. 9-10; PLASSMANN, 2000, s. 25; MÖLLER/SEGGER, 2016, N. 111; OFTINGER, 1969, s. 350; ATABEK, 1969, s. 242; KIZILSÜMER, 2019, s. 56, 59; YAZICIOĞLU, 2017, s. 335. Taksitle ödeme yapıldığı durumlarda, ödeme nispetinde halefiyet sonucu doğacaktır. Bkz. KİSCH, 1935, s. 46; STRUB, 2011, s. 110.

²³ Bkz. BİLGE, 2001, s. 70.

²⁴ Bkz. KİSCH, 1935, s. 47.

²⁵ Aynı görüşte bkz. KİSCH, 1935, s. 43; OMAĞ, 2011, s. 83. Farklı görüşte bkz. KILIÇOĞLU, 1974, s. 413: Yazar, halefiyetin takasın yapıldığı anda gerçekleşeceğini savunmaktadır.

²⁶ Bkz. KİSCH, 1935, s. 12-13.

²⁷ Bkz. KİSCH, 1935, s. 43. Aynı yönde bkz. KIZILSÜMER, 2019, s. 60; YAZICIOĞLU, 2017, s. 337: Sigortalının sigorta tazminatı alacağı üzerindeki tasarruf yetkisini kaybettiği durumlarda İİK m. 192 uyarınca iflas masasına veya İİK m. 89 uyarınca icra müdürlüğüne yaptığı ödeme de ifa şartını sağlamaktadır.

kapsamına dahil olmasıdır. Bu bağlamda, yapılan ödeme, sigorta sözleşmesi uyarınca ödemesi gereken kapsama dahil bulunmalı (konu bakımından kapsam şartı)²⁸, zarar verici fiili işleyen, rücu borçlusu olma yönünden, yapılan sınırlandırmaların kapsamında yer almamalı (kişi bakımından kapsam şartı)²⁹ ve sigortacı tarafından yapılan ödeme, zaman bakımından sigorta kapsamına dahil olmalıdır³⁰.

Sigortacının yaptığı ödemenin halefiyet sonucu doğurabilmesi için, dış ilişkide kümülasyonun kabul edilmediği bir sigorta ilişkisi mevcut olmalıdır. Zira taleplerin yarışma halinde olmadığı sigorta türlerinde halefiyet kanunen öngörülmemiş olduğundan sigortacının yaptığı ödeme neticesinde sigortalının haklarına halef olması mümkün değildir³¹. TTK uyarınca halefiyet yalnızca mal ve sorumluluk sigortalarına³² (zarar sigortaları) özgü bir kurum olup can sigortalarında kabul edilmemektedir, zira can sigortaları, sigortacı belirli bir zararı karşılamak için ödeme yapmamakta, belirli bir

²⁸ KİSCH, **1935**, s. 32 vd.; PLASSMANN, **2000**, s. 31; SARHOLZ, **2011**, s. 10 vd.; TEKİL, **1998**, s. 129; YAZICIOĞLU, **2017**, s. 342. Ayrıca bkz. Yargıtay 17.HD E.2017/5562, K.2018/8529, 03.10.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2016/11013, K.2018/5845, 01.10.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 17.HD E.2015/17943, K.2018/8403, 01.10.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2016/13904, K.2018/5401, 18.09.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2017/1838, K.2018/5256, 12.09.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 17.HD E.2015/16905, K.2018/4683, 07.05.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

²⁹ AlmSK m. 86'da mülga TTK'da olduğu gibi "üçüncü kişi" ifadesi kullanılmaktaydı. Yani, sigortacı ancak bu hüküm anlamında üçüncü kişilere karşı sahip olunan haklara halef olabiliyordu. Bu hüküm anlamında üçüncü kişi, bizim de katıldığımız tanımıyla, "menfaati sigorta sözleşmesiyle koruma altına alınmamış olan kişidir". Bkz. MÖLLER/SEGGER, **2016**, N. 108. Bu olumsuz şart bağlamında temel olarak üç grup sorumlu kişiden söz etmek gerekir: Sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olması durumunda (başkası lehine sigorta) fiili işleyen sigorta ettiren olması; Sigortalılardan birinin başka bir sigortalının zarar görmesine yol açması ve Zarar verici fiili işleyen sigorta ettiren veya sigortalının, zarar gören-sigortalının "yakını" olması durumlarıdır. Konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. KORKMAZ, **2021**, s. 573 vd.

³⁰ SARHOLZ, **2011**, s. 15. Bu bakımdan sigortacı, kural olarak, sözleşmenin kurulmasından sonra gerçekleşen rizikolardan sorumludur. Bkz. GÜRPINAR, **2016**, s. 96 vd. Bu yönde bkz. Yargıtay 17.HD E.2016/1400, K.2019/369, 21.01.2019 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2017/859, K.2018/6618, 23.10.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

³¹ KOENİG, **1967**, s. 286; MAURER, Alfred, **Kumulation und Subrogation in der Sozial- und Privatversicherung**, Stämpfli & Cie., Bern, 1975, s. 420-421; GÜNTHER, **2015**, s. 3; MÖLLER/SEGGER, **2016**, N. 33; KARRER, **1965**, s. 55-56; HONSELL, **1998**, s. 3; GRABER, **2001**, N. 2.

³² Sorumluluk sigortalarında "belirli bir mal"ın değil; bir "malvarlığının" rizikoya karşı teminat altına alınması söz konusudur. Bkz. STRUB, **2011**, s. 58; OFTINGER, **1969**, s. 339-340.

rizikonun gerçekleşmesi durumunda belirlenen bedeli ödeme taahhüdü altına girmektedir³³. Karma nitelikli sigortalarda, sigortacının taahhüdünün bir zararın karşılanmasını içerdiği miktar nispetinde hukuki nitelik itibarıyla bir zarar sigortasının var olduğu ve dolayısıyla ödeme yapan sigortacının halef olacağı kabul edilmektedir³⁴ (TTK m. 1510).

Bununla birlikte, özel kanunlarda düzenlenen sigorta türlerinde kendilerine has rücu hükümleri öngörülmüş olabilir. Her bir sigorta türü bakımından sigortanın halefiyete cevaz verip vermediği tespit edilmelidir. Örneğin ve özellikle sigorta öğretisinde -bizim de katıldığımız- hâkim görüş, KTK m. 95'te yer alan rücuun halefiyete dayanmayan kanuni, adi rücu hakkı olduğunu kabul etmektedir³⁵. Dolayısıyla yukarıda belirtilenler, KTK kapsamındaki rücu hakkı bakımından geçerli olmayacaktır.

2. Sigortacının Halefiyetinin Kapsamı

Sigortacının halefiyetinin kapsamı da çalışma konumuz bakımından büyük öneme sahiptir. TTK m. 1472/I uyarınca sigortacının halefiyeti, sigortalıya ödeme yaptığı ölçüde³⁶, gerçek zarar miktarını aşamayacak kapsamda gerçekleşir. Tazminat alacağı, bu alacağa bağlı haklar ve öncelik hakları, hukuken kendiliğinden bu kapsamda sigortacıya

³³ KARRER, 1965, s. 9; FUHRER, 2011, s. 312, par. 12.2; MAURER, 1975, s. 410-411; ROSCH, 2009, s. 26, 50; ATABEK, 1969, s. 256; KILIÇOĞLU, 1974, s. 424; ÇEKER, 2015, s. 120; SOPACI ÖZTUNA, 2012, s. 119, 142; OMAĞ, 2011, s. 93 vd., s. 104-105; KIZILSÜMER, 2019, s. 51.

³⁴ Aynı yönde bkz. STRUB, 2011, s. 61; ROSCH, 2009, s. 53 vd.; KARRER, 1965, s. 57; ÜNAN, 2016, s. 236; KAYIHAN, 2016, s. 1600; OMAĞ, 2011, s. 110 vd.; KAYIHAN/BAĞCI, 2016, s. 88.

³⁵ Bu görüşte bkz. ÖZSUNAY, Ergun, **Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı**, 2. Baskı, Aristo, İstanbul, 2020, s. 27 vd.; ÜNAN, 2016, s. 243; KAYIHAN, 2016, s. 1608; ÖLMEZ, 2020, s. 40. KTK bağlamında zarar görenin, zarar sorumlusunun sigortacısına doğrudan doğruya başvuru hakkını haiz olması (KTK m. 97), klasik rücu düzeninde de değişimler meydana getirmektedir. Bkz. ÖZSUNAY, 2020, s. 13 vd.; KAYIHAN, 2016, s. 1607 vd.

³⁶ KİSCH, 1935, s. 50 vd.; STRUB, 2011, s. 49; SARHOLZ, 2011, s. 9; OFTINGER, 1969, s. 351; ATABEK, 1969, s. 244; POROY, 1953, s. 1024; KILIÇOĞLU, 1974, s. 412; TEKİL, 1998, s. 128; ÜNAN, Samim, "Sigortacının Halef Sıfatıyla Açtığı Rücu Davalarına İlişkin Bazı Kararlar", **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Sayı: 2, (s. 1087 vd.), s. 1094. Hükmün lafzında yer alan "tazmin ettiği bedel" ifadesi kanaatimizce hukuken isabetli değildir; sigortacının "ödediği tazminat"tan veya "tazmin ettiği zarar"dan söz etmek gerekirdi. Aynı yönde bkz. ÜNAN, 2016, s. 227; SOPACI ÖZTUNA, 2012, s. 145; KENDER, 2015, s. 352. Sigortacının halefiyetinin ödenen miktar üzerinden değil; (varsa) bakiye zarar üzerinden hesaplanması gerektiği görüşünde bkz. YAZICIOĞLU, 2017, s. 353.

intikal eder³⁷. İntikal anına kadar bu haklar sigortalının malvarlığına dahildir. Sigortacının bu haklara ilişkin (teknik anlamıyla) “*beklenti*”si, sigortalının bu haklar üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandıramaz³⁸. Alacak, karakterini koruyarak intikal edeceğinden sigortalı zarar sorumlusundan hangi hukuki talep temeline dayanarak talepte bulunabilecek idiyse, sigortacı da aynı dayanakla rücu edebilecektir³⁹: “*Sigorta şirketi ödediği zarar bedeli oranında sigortalının haklarına halef olacağından (...) bedeli ödedikten sonra sigortalı hangi davayı açabilecekse sigortacı da o davayı açabilecektir*”.

Öğreti ve uygulamada, sigortacının sigortalıya ödeme yaptığı tarihten itibaren faiz talebine hak kazanacağı kabul edilmektedir⁴⁰. Ayrıca, sigortacının halefiyetinin kapsamına zararı belirleme masrafları ve TTK m. 1448 uyarınca sigortacı tarafından alınan koruma önlemlerine ilişkin masraflar da dahil olacaktır⁴¹.

Öte yandan kanunda, sigorta sözleşmelerinde halefiyetin kapsamına ilişkin bazı özel sınırlamalar öngörülmüştür. Örneğin TTK m. 1429, sigorta ettiren, sigortalı veya bunların hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin rizikonun gerçekleşmesine kasten neden oldukları durumda sigortacının sorumluluğunu (ve dolayısıyla halefiyetinin kapsamını) sınırlandırmıştır⁴².

Uygulamada sigorta şirketleri hukuki durumlarını güvence altına almak amacıyla

---

³⁷ KİSCH, 1935, s. 58; PLASSMANN, 2000, s. 38; GRABER, 2001, N. 28; ATABEK, 1969, s. 246; ULAŞ, 2012, s. 238 vd.; KAYIHAN, 2016, s. 1605; KAYIHAN/BAĞCI, 2016, s. 93; TEKİL, 1998, s. 130. Ayrıca bkz. Yargıtay 11.HD E.2007/14965, K.2009/3422, 23.03.2009 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

³⁸ KİSCH, 1935, s. 48.

³⁹ MAAS, 1931, s. 42; KİSCH, 1935, s. 57; ATABEK, 1969, s. 246; TEKİL, 1998, s. 130; KILIÇOĞLU, 1974, s. 416. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK E.2017/17-1088, K.2019/65, 05.02.2019 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay HGK E.2002/11-862, K.2002/854, 23.10.2002 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

⁴⁰ STRUB, 2011, s. 107; ATABEK, 1969, s. 244-245; ÇEKER, 2015, s. 126 vd.; ULAŞ, 2012, s. 250; KAYIHAN, 2016, s. 1607; KIZILSÜMER, 2019, s. 72. Farklı görüşte bkz. KENDER, 2015, s. 360.

⁴¹ ÜNAN, 2016, s. 235, 239; KIZILSÜMER, 2019, s. 69. TTK m. 1426 kapsamında zararın belirlenmesine ilişkin yapılmış olan ve sigortacı tarafından ödenen makul giderlerin halefiyet kapsamında yer almayacağı yönünde bkz. ör. KIZILSÜMER, 2019, s. 70-71; YAZICIOĞLU, 2017, s. 344.

⁴² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen bir olayda, sigortalının rızasıyla arabasını bıraktığı otopark görevlisinin kusurlu davranışı neticesinde aracı çalınmıştır. Kararda, sigortalının rızasının varlığı karşısında otopark görevlisinin sigortalının fiillerinden sorumlu tutulduğu kişiler arasında yer alıp almadığı tartışılmış, netice itibarıyla bu iddia oy çokluğuyla kabul edilmemiştir. Bkz. Yargıtay HGK E.2017/17-3076, K.2018/498, 21.03.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020).

tazminat ödedikleri sigortalıdan, zarar görene karşı sahip olduğu alacakların sigortacıya devri içerikli “*ibraname*” aldıklarından, halefiyete ilişkin kanunda öngörülen belirlemelerin pratikte önemini yitirdiği kabul edilmektedir⁴³.

Sigortacının halefiyetinin kapsamına ilişkin olarak öğretiyi bir dönem oldukça yoğun biçimde meşgul eden bir konu da sigortacının, sigortalının uğradığı zarardan fail ile TBK m. 62 uyarınca müteselsilen sorumlu olup olmadığıdır⁴⁴. Türk öğretisinde Buz, bu soruyu, sigortacının iç ilişkiye değil, dış ilişkiye dahil olduğu, zararı karşıladığı nispette zarar görene halef olacağı ve dış ilişkiyi bu kapsamda “*zarar gören ile müteselsil sorumlular arasındaki ilişki*” olmaktan çıkararak; “*sigortacı ile müteselsil sorumlular arasındaki ilişki*” haline dönüştüreceği gerekçesiyle olumsuz yanıtlamaktadır⁴⁵. Biz de bu gerekçeye katılıyoruz. Fikrimizce sigortacının neden iç ilişkinin değil de dış ilişkinin bir parçası olduğu TBK’nın kullandığı terminoloji dikkatlice değerlendirilirse kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. TBK’nın müteselsil sorumlulukta dış ilişkiyi düzenlediği 61. maddesinde “*Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.*” biçiminde kaleme alınmıştır. Sigortacının bir “*zarara sebebiyet vermesi*” söz konusu olmadığına göre olsa olsa “*aynı zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olanlar*”dan biri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Ancak hemen akabindeki “*İç ilişkide*” başlıklı TBK m. 62’ye bakıldığında “*Tazminatın aynı zarardan sorumlu*

⁴³ GÜNTHER, 2015, s. 17; ÜNAN, 2016, s. 245; ULAŞ, 2012, s. 230; OMAĞ, 2011, s. 43; ŞEKER-ÖĞÜZ, 2010, s. 1646; ÜNAN, 2020, s.1087-1088; GÜRPINAR, 2016, s. 60. Bu yönde bkz. Yargıtay 11.HD E.2016/9921, K.2018/3434, 10.05.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay HGK E.2013/17-1907, K.2015/1060, 18.03.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020); Yargıtay HGK E.2012/11-1602, K.2013/712, 15.05.2013 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020). Bununla birlikte, bu belgenin alınmamış olmasının hukuken-kendiliğinden gerçekleşen intikal bakımından bir etkisi olmayacağına ilişkin olarak isabetle bkz. Yargıtay 11.HD E.2016/14511, K.2018/5674, 25.09.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 17.12.2020). Bununla birlikte, “*ibraname*” başlığı altında düzenlenen bu tür işlemlerin çoğu durumda menfi borç ikrarı niteliğinde olduğu yönünde bkz. GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 52 vd.

⁴⁴ Bu soruyu olumlu yanıtlayan kararlar için bkz. ör. Yargıtay 17.HD E.2015/9568, K.2018/4063, 12.04.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 13.12.2020); Yargıtay 17.HD E.2016/158, K.2016/997, 27.01.2016 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 13.12.2020); Yargıtay 11.HD E.2004/9302, K.2005/5973, 09.06.2005 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 13.12.2020).

⁴⁵ BUZ, Vedat, “Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2012, Cilt: XXVIII, Sayı: 3, s. 37.

müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasından...” bahsedilmektedir. Bu hükmün, TBK m. 61 anlamında zarara sebebiyet verenleri hükmün kapsamı dışarıda bırakıyor olma ihtimali yoktur. Dolayısıyla esasında TBK m. 62’de geçen bu terim, TBK m. 61’de yer alan iki hali de kapsamına almaktadır. Bu terim yakından incelenecek olursa, haksız fiili bizzat işleyen ya da bizzat işlemese de bu fiilin neden olduğu zarardan sorumlu olan kişiyi ifade ettiği görülür. Sigortacı, bu tanıma yerleştirildiğinde oldukça önemli bir unsur, onu tanımın kapsamındaki sorumlulardan ayırmaktadır: Sigortacının sigortalının zararını karşılama yükümlülüğü bir tazminat yükümlülüğü niteliğini haiz değildir, sigortacının sigorta sözleşmesi ile üstlendiği *asli edim yükümlülüğü* bu zararın giderilmesidir⁴⁶. Dolayısıyla sigorta sözleşmesinin niteliği göz önüne alındığında bu hüküm anlamında “*sorumlu olduğu bir zarar*”ın mevcut olmadığı bu sözleşmenin doğası gereği ortaya çıkacaktır⁴⁷. Kaldı ki sigorta hukukundaki halefiyet düzeni ile müteselsil

⁴⁶ Bu anlayış, İsviçre Federal Mahkemesi’nin 144 III 209 künyeli kararında da benimsenmiştir. Ayrıca, belirttiğimiz yönde bir eleştiri, tam teselsül-eksik teselsül sistemini benimseyen İsviçre hukuku için de ileri sürülmüştür. Bu yönde bkz. BOSSARD, Robert/ DAXELHOFFER, Hans/ JAEGER, Bernard, “Das Verschulden beim Regress“, **Das Verschulden im Wandel des Privatversicherungs-, Sozialversicherungs- und Haftpflichtrechts**, Helbing & Lichtenhahn Verlag AG, Basel, 1992, (s. 291 vd.), s. 304; HONSELL, 1998, s. 6; GRABER, 2001, N. 6; RUMO-JUNGO, 2002, s. 444; BUZ, 2012, s. 22, dn. 53’te belirtilen yazarlar. “*Zarardan sorumlu olanlar*”, “*tazminat yükümlüsü olanlar*”dan ayrı değerlendirilmek zorundadır. Sigortacı, *zarar* karşısında değil; *edim* karşısında borçluluyla aynı derecede sorumludur. Aynı görüşte bkz. SCHAER, Roland, **Grundzüge des Zusammenwirkens von Schadenausgleichsystemen**, Helbing & Lichtenhahn, Basel-Frankfurt a.M., 1984, s. 147-148, par. 432, s. 165, par. 472, s. 303-304, par. 891. Benzer yönde bkz. BECK, Peter, “Zusammenwirken von Schadenausgleichsystemen”, **Handbücher Für Die Anwaltspraxis, Fünfter Band: Schaden-Haftung-Versicherung**, (ed. P. Münch vd.), Helbing & Lichtenhahn, Basel-Genf-München, 1999, (s. 235 vd.) s. 278, par. 6.96: Bu yazar da sigortacıyı zarara sebep olmayan ancak tazminat yükümlüsü olan anlamında, “*neutrale Ersatzpflichtige*” olarak nitelendirmektedir. Aynı yönde bkz. STRUB, 2011, s. 73 vd. Bu sistemde hâkim görüş ve ona karşı ileri sürülen eleştirilerin ayrıntıları için bkz. BUZ, 2012, s. 18 vd. Alman hukukunda aynı görüşte bkz. ROSCH, 2009, s. 34. Benzer yönde bkz. FRICK, Iseleore: **Regress- und Anrechnungsprobleme in der Summenversicherung**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., 1985, s. 169-170: Yazarın isabetle belirttiği gibi, müteselsil sorumluluğun temeli ve temelindeki ortaklık ne şekilde açıklanırsa açıklansın sigortacının müteselsil sorumlu olmadığı sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte, bu yazar, katılmadığımız biçimde, zarar sigortası sigortacısı-sigortalı-zarar sorumlusu arasında, aralarında özel bir denkleştirme ve rücu düzeni belirlenmiş müteselsil sorumluluk ilişkisi olduğu sonucuna varmaktadır. Bkz. s. 211. Sigorta düzenlemelerinin özel nedenlerle uygulanabilir olmadığı durumlarla sınırlı olarak, müteselsil borçluluk hükümlerinin bu ilişkilere uygulanabileceğini kabul etmektedir. Aynı sonuca karma özellik gösteren sigortalar açısından da varan yazar, aynı sonucu meblağ sigortaları açısından kabul etmemektedir. Bkz. s. 220, 227. Hâkim görüşten ayrılarak Alman hukukunda sigortacı ile zarar sorumlusu arasında bir müteselsil borçluluk ilişkisi bulunduğu görüşünü savunan bkz. MAAS, 1931, s. 28. Bu sonucun eleştirisi için bkz. MÖLLER/SEGGER, 2016, N. 25.

⁴⁷ Benzer yönde bir görüş, Türk öğretisinde de ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre sigortalının zararı, sigorta tazminatının belirlenmesinde bir ölçüttür; sigortacı bu zarardan “sorumlu” değildir. Bkz. ÖZSUNAY, 2020, s. 28. Bu nedenle de sigortacının halefiyeti TBK m. 62’ye değil; doğrudan doğruya

borçluluktaki düzen, önemli farklılıklar göstermektedir. Müteselsil borçluluktaki halefiyetin sigorta ilişkilerine uygulanması en başta bu düzenlerin niteliği ile bağdaşmaz⁴⁸.

Son olarak, sigortacı müteselsil sorumlulardan biri olmaması sebebiyle, sigortacının zarar sorumlusuna rücu hakkının TBK m. 73'teki zamanaşımı süresine tâbi olması gerektiği yönündeki görüşe⁴⁹ katılmıyoruz. Halefiyet öncesinde işlemekte olan zamanaşımı süresi, halefiyetten etkilenmeksizin işlemeye devam edecektir⁵⁰.

---

sigorta sözleşmesini düzenleyen hükümlere dayanmaktadır. Bu yönde bkz. DALCI-ÖZDOĞAN, Nurcihan, **Müteselsil sorumluluk : Özellikle TBK md.61 ve md.162 vd. Hükümleri Bağlamında**, Seçkin, Ankara, 2015, s. 118; KAPANCI, Kadir Berk, **Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 413; KAPANCI, Kadir Berk, "TBK m.61-62", **İstanbul Şerhi-Türk Borçlar Kanunu, Cilt-1 (Madde 1-82)**, (ed. Turgut Öz vd.), 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (s. 969 vd.), s. 1024. İyimsen bir bakış açısıyla, tam teselsül-eksik teselsül ayırımının kabul edildiği mülga BK döneminde bile sigorta hukuku öğretisinin sigortacıyı BK'nın müteselsil sorumluluk hükmü kapsamında değerlendirmemesinin nedeninin, akdın bu niteliğini dikkate almaları olduğu söylenebilir. Öğretide Kapanıcı, sigortacının müteselsil sorumlulardan biri olarak kabul edilse bile "*sigorta sözleşmelerinde halefiyet kanunda özel olarak başka hükümlerle zaten öngörüldüğü için sigortacı bakımından bu kabul dahilinde dahi büyük bir değişiklik olacağını söylenemeyeceği*" kanaatindedir. Bkz. KAPANCI, 2019, s. 1023. Bu görüşe, sigortacının halefiyeti ile müteselsil borçlunun halefiyetinin arasında bazı benzerlikler bulunsa da kurumlar arasında çok temel nitelikte farklar bulunması nedeniyle katılmıyoruz. Örneğin, halefiyetin doğumu için aranan şartlar önemli noktalarda farklılık göstermektedir.

⁴⁸ Aynı yönde bkz. KİSCH, 1935, s. 3 vd.

⁴⁹ Bu hükmün kanuna eklenmesinden önce rücu hakkının zamanaşımı süresinin ödeme tarihinden itibaren işletilmesi yönündeki görüş için bkz. BOZER, Ali, "Sigortacının Rücu'unda Zamanaşımı", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 1964, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 473 vd.), s. 476. İsviçre hukukunda aynı yönde bkz. STARK, Emil W., **Ausservertragliches Haftlichtrecht**, 2. Auflage, Schulthess, Zürich, 1988, s. 239, par. 1125. Alman hukukunda da konuya ilişkin bir düzenleme bulunmadığından zamanaşımının rücu alacaklısının ödeme yapmasının ardından rücu borçlusuna başvurması anında işlemeye başlayacağı ve işleyecek olan sürenin, genel zamanaşımı süresi olduğu kabul edilmektedir. Bkz. MÖLLER/SEGGER, 2016, N. 318 vd.

⁵⁰ KARRER, 1965, s. 65; GRABER, 2001, N. 29; KIZILSÜMER, 2019, s. 73; TEKİL, 1998, s. 131. Sorun mülga TK döneminde çokça tartışılmış; E.1970/2, K.1972/1, 17.1.1972 künyeli Yargıtay İBK ile bu yönde çözüme kavuşturulmuştur. Bununla birlikte, özellikle uygulamada sigorta tazminatının ödenmesi gerekip gerekmediği, kapsamı, miktarı üzerinde uyuşmazlık çıktığı, rizikonun geç ihbar edildiği ya da ekspertiz incelemelerinin uzun sürdüğü ve bu nedenle de sigorta tazminatının ödendiği tarihte zamanaşımı süresinin dolmuş olabileceği endişeleri dile getirilmiştir. Bkz. FRANKO, Nisim İ., "Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Rücu Hakkı", **V. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bankacılık Enstitüsü**, Ankara 1988, (s. 48 vd.), s. 62 vd.; KIZILSÜMER, 2019, s. 75. Zamanaşımı süresinin sigortacının ödeme yaptığı tarihten itibaren işletilmesi gerektiği yönünde bkz. BOZER, 1964, s. 75. Alman hukukunda benimsenen "*Prozessstandschaft*" kurumunun Türk hukukunda da kabulünün zamanaşımı sorununa da çözüm getireceği yönünde bkz. SOPACI ÖZTUNA, 2012, s. 123-124. Sigortalının, TTK m. 1448 kapsamında, zamanaşımı süresinin dolmasından önce zarar sorumlusuna dava açması ve böylece zamanaşımını kesmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. FRANKO, 1988, s. 64-65. Benzer yönde, TTK m. 1472/II

II. Sigortalının Zararı Azaltma Külfeti

A. Genel Olarak Zararı Azaltma Külfeti

“Zararı azaltma külfeti”, zarar görenin, zararı azaltması veya artmasına engel olması için alınması gereken makul önlemleri alma külfetini ifade eder⁵¹. Bu bağlamda, dürüstlük kuralı (TMK m. 2) gereğince, temel olarak, bir haksız fiil ya da sözleşmeye aykırılık nedeniyle (TBK m. 114/II atfıyla) zarar görenin zararı önlemesi ya da en düşük düzeyde tutabilmesi için kendisinden beklenen tüm önlemleri alma zorunluluğunun bulunduğu kabul edilmekte, bu külfetin kapsamı ve yerine getirilmemiş olmasının yaptırımını TBK m. 52/I’de hükme bağlanmaktadır. TBK m. 52/I uyarınca “Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir.”

Bu hüküm uyarınca, zararı azaltma külfeti, ilk bakışta kavramın ismi ile çelişkili duyulabilecek biçimde, *zarar* henüz meydana gelmemiş olsa da mevcuttur. Bununla birlikte *zararı doğuran fiilin* işlenmiş olması şarttır⁵². Böylece, fiil ile zararın meydana gelmesi arasına süre girdiği durumlarda da zararı azaltma külfetinin mevcut olduğu, yani fiil nedeniyle zarar görme ihtimali bulunan kişinin, zararın ortaya çıkmaması için kendisinden TMK m. 2 uyarınca beklenen makul önlemleri alması gerektiği ortaya

---

kapsamında zamanaşımı süresini korumaya yönelik önlemleri alması gerektiği görüşünde bkz. OMAĞ, 2011, s. 204; KIZILSÜMER, 2019, s. 77-78.

⁵¹ Kavramla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. ALTINOK ORMANCI, Pınar, **Zararı Azaltma Külfeti**, Oniki Levha Yayıncılık, Ankara, 2016; KURT, Leyla Müjde, “Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2015, Cilt: 64, Sayı: 3, (s. 775 vd.); WEBER, Stephan, “Die Schadenminderungspflicht- Eine metamorphe Rechtsfigur”, **Haftpflicht- und Versicherungsrechtstagung**, (ed. A. Koller), St. Gallen 1999, (s. 133 vd.).

⁵² İhlal teşkil eden fiil ortaya çıkmadan önce bir külfetten söz edilip edilemeyeceği sorusu ise İsviçre Federal Mahkemesi’nin 1991 ve 2004 yıllarında verdiği iki kararda olumsuz yanıtlanmıştır. Bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 50. Konuya ilişkin olarak benimsenen ilke, “Sorumluluk doğuran bir fiilin somut bir biçimde ortaya çıkmasından önce, potansiyel olarak zarar görme tehlikesi bulunan kişinin, bu riske yönelik önlem alma zorunluluğunun olmayışı”dır. Zira aksinin kabulü masrafların orantısız dağılımına vesile olacaktır. Bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 51 vd.

çıkılmaktadır⁵³. Ayrıca, hiç kimse zarar verici fiilin ortaya çıktığını bilmediği ya da bilmesinin gerekmediği durumlarda zararın meydana gelmemesi için gereken önlemi almadığı gerekçesiyle sorumlu tutulamayacağına göre, zararı azaltma külfetinin doğduğu an, “zarar verici fiilin meydana geldiği ve bunun mağdur tarafından öğrenildiği yahut öğrenilebileceği an”dır⁵⁴.

B. Sigortalının Zararı Azaltma Külfetinin TTK Kapsamında Açıklanması ve Değerlendirilmesi

Konuyla ilgili sigorta hukuku düzenlemeleri incelendiğinde, yukarıda açıklanandan kısmen farklı ve karmaşık bir tabloyla karşılaşmaktadır. Değerlendirmelere geçmeden önce, ilgili hükümlerin kısaca aktarılmasında fayda görülmektedir. Zira konuyla ilgili sigorta hukuku hükümleri, sayıca fazla olup kapsamları kendi içinde yer yer örtüşse de sonuçları itibariyle farklılaşan bir düzendedir. Sigortalının zararı azaltma külfetinin genel anlamda (borçlar hukuku anlamında) zararı azaltma külfeti kapsamında değerlendirilmesi, sigorta hukuku hükümleri çerçevesinde kurulmuş olan bu düzenin anlaşılmasıyla mümkündür.

TTK’da sigortalının zararı azaltma külfetiyle ilgili dört hüküm yer almaktadır. Düzenlenme sırasına göre bunlar, TTK m. 1444, 1445, 1448 ve 1472/II’dir. TTK m. 1444’te sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak⁵⁵ tazminat tutarının artmasını etkileyici

⁵³ Bu yönde bkz. ATF 110 II 298, jdT 1976 I 232 (ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 55, dn. 188’den naklen.)

⁵⁴ ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 56.

⁵⁵ “Rizikonun ağırlaşması” iki türlü gerçekleşebilir: Rizikonun *gerçekleşme ihtimalinin* artması ya da rizikonun gerçekleşme ihtimali aynı kalmasına rağmen *meydana gelebilecek zararın miktarının artması*. İlk durum teknik olarak “tehlikenin (*Gefahr*) artması”dır. Sigorta sözleşmesinin yapıldığı andaki riziko-prim dengesinin prim aleyhine bozulduğu anda yani yeni ve yüksek bir riziko seviyesi (: *tehrlike*) var olduğu anda riziko ağırlaşmış sayılır. Bunun geriye doğru zamansal sınırı, sigorta sözleşmesinin yapılmasıdır. İleriye doğru sınırı ise yoktur. Zararın meydana gelmesinden sonra da riziko artabilir, rizikonun gerçekleşmesinden sonra alınması gereken tedbirlerin alınmaması yüzünden zararın artması da bu kapsamdadır. Bkz. OMAĞ, Merih Kemal, “Rizikonun Ağırlaşması ve Diğer Riziko Değişiklikleri”, **Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016), Makaleler-Tebliğler**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, (s. 105 vd.), s. 56; İMRE, Zahit, “Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 1946, Cilt: XII, Sayı: 1, (s. 280 vd.), s. 289; MEMİŞ, Tekin, **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin, İstanbul, 2001, s. 125.

davranış ve işlemlerde bulunamayacağı düzenlenmektedir. Böyle bir durumun ortaya çıkması halinde, sigortacının bir ay içinde sözleşmeyi feshedebileceği ya da prim farkı isteyebileceği TTK m. 1445'te ifade edilmektedir. Bu iki hükmün dahil olduğu başlık, “*Sigortalının yükümlülükleri*” ana başlığında “(b) *Beyan yükümlülüğü*”dür. Zira TTK m. 1444/II, böyle bir durumun ortaya çıktığı andan itibaren sigortalıya on günlük bir beyan süresi tanımış bulunmaktadır. “*Zararı Önleme, Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü*” isimli (d) alt başlığına dahil TTK m. 1448 ise “*rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlar*”a özgü bir düzenleme getirerek, bu hallerde sigorta ettirene zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya üçüncü kişilere karşı sahip olunan rücu haklarının korunabilmesi için önlemler alma yükümlülüğü yüklemektedir. Bu yükümlülüğün yaptırımını, ikinci fıkrada, “*sigortacı aleyhine bir durumun yaratıldığı*” hallerde kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılması olarak düzenlenmektedir. Mal sigortaları başlığına dahil “*Halefiyet*” başlıklı TTK m. 1472/II ise sigortalının halefiyet gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edici biçimde davrandığı durumlarda sigortacıya karşı sorumlu olacağını hükme bağlamaktadır⁵⁶.

Bu bütünlük içinde hükümlere bakıldığında, şu açıklama ve değerlendirmelerin yapılması mümkündür:

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, yukarıdaki⁵⁷ anlamda “zarar verici fiil”, sigortacının koşullarının ağırlaşmasına neden olan her türlü fiil; “zarar” ise rizikonun gerçekleşerek sigortacının olumsuz koşullara maruz kalması olarak anlaşılmalıdır. Bu doğrultuda, sigortalının zararı azaltma külfeti, rizikonun gerçekleşmesinden önceki zaman dilimini de kapsar. TTK m. 1448, açıkça, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlardan başlayarak zararı azaltma külfetinin söz konusu olduğunu

---

⁵⁶ Konuyla ilgili bir kararda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Almanya’da yaşayan ve Türkiye’ye tatile gelen bir kişinin, Türkiye’de geçirdiği trafik kazası neticesinde zarara uğrayan aracını zararı azaltma külfeti kapsamında Türkiye’de yaptırmaya zorlanamayacağını ve bu nedenle de Almanya’da yaptırılan ve karşılığı sigortacı tarafından ödenen miktarın sigortacı tarafından kazada kusurlu olan tarafa rücu edilebileceğini hükme bağlamıştır. Bkz. Yargıtay HGK E.2014/17-28, K.2015/1745, 24.06.2015 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 15.12.2020).

⁵⁷ Bkz. II, A.

ifade etmektedir⁵⁸. Yani, riziko henüz gerçekleşmemiş ancak “gerçekleşme ihtimali yüksek ise” sigortalı, zararı azaltma külfeti altındadır.

Külfetin başlangıç noktasını, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlara kadar geri çeken hüküm TTK m. 1448 iken; rizikonun gerçekleşmesinden önce de bu külfetin mevcut olduğunu bildiren hüküm TTK m. 1444’tür. Hükümde belirtilen durumlarda sigortalının zararı azaltma külfeti⁵⁹ kapsamında ne yapması gerektiği kanun koyucu tarafından açıkça bildirilmiştir: Sigortalı, on gün içinde sigortacıya beyanda bulunacaktır (TTK m. 1444). Sigortacı bu bildirimden itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilecek, primlerde değişiklik yapabilecek (“sürprim talebi”) ya da hareketsiz kalabilecektir (TTK m. 1445). Sözleşme feshedilirse, tasfiye ilişkisi gündeme gelecektir. Primlerde değişiklik yapılarak mevcut prim artırılırsa⁶⁰ sözleşmenin yeni şartlarla devam ettiği kabul edilecek, baştan itibaren bu şekilde kurulmuş bir sigorta sözleşmesine göre herhangi bir farklılık kabul edilmeyecektir. Sigortacının herhangi bir değişiklik yapmadığı durumda da sözleşme kurulduğu şartlarla devam edecektir. Sigortacının sahip olduğu bu bir aylık süre, sigortalının zararı azaltma külfetini kesintiye uğratmayacaktır.

---

⁵⁸ Mülga TK m. 1293’te rizikonun gerçekleşmediği durum düzenlenmediği için bu dönemde Türk öğretisinde riziko gerçekleşmeden önce zararı azaltma külfetinin mevcut olmadığı görüşü önemli ölçüde taraftar toplamıştı. Yargıtay’ın bu konuda farklı yönde kararları bulunmaktaydı. Bkz. MEMİŞ, 2001, s. 172-173, dn. 67, 68.

⁵⁹ Kanunun ifadesiyle bu “yükümlülüğün” esasında bir külfet olduğu, ileride açıklayacağımız üzere, bu külfetin ihlali ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda TTK m. 1448/II’deki “*tazminattan indirim*” yaptırımına tâbi tutulmasından anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 15 vd. Mülga TK döneminde aynı sonuca varan bkz. OMAĞ, 2019, s. 106. İsviçre hukukunda da genel kabulün bu yönde olduğu konusunda bkz. SCHAER, Roland, **Rechtsprobleme der Verletzung versicherungsrechtlicher Obliegenheiten**, Stämpfli, Bern, 1972, s. 39. Sigorta hukukundaki külfetlerin önemli bir çoğunluğunun amacı, sigorta kurumunun meydana getirdiği rizikoya karşı ortaklığın (“*Gefahrgemeinschaft*”) sigortalı tarafından amacı dışında kullanılmasına engel olmaktır. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan külfetler bakımından ilk bakışta amaç unsuru tereddüt yaratsa da sigorta ilişkisi bir bütün olarak ele alındığında aynı sonuç ortaya çıkmaktadır. Özünde külfetler, sigortacının edimi ile sigortalının prim ödeme yükümlülüğü arasındaki dengeyi kurmayı, sözleşmenin “*doğru gelişmesine*” hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Aynı yönde bkz. SCHAER, 1972, s. 40-41. Öte yandan, sigorta hukukunda külfetlerin hukuki niteliği konusunda bazı tartışmalar bulunduğunu, özellikle bunların yan yükümlülüklerden ayrılması noktasında bazı soru işaretleri olduğunu belirtelim. Konuyla ilgili olarak bkz. SCHAER, 1972, s. 43 vd. Fikrimizce de sigorta hukukundaki külfetlerin yan yükümlülüklerden ayrımının çok belirgin olmadığı kabul edilmesi gerekir. Benzer yönde bkz. SCHAER, 1972, s. 69.

⁶⁰ Sigortacının tek taraflı bir tasarruf ile primi yükseltmeyeceği, bu konuda sigorta ettirenin rızasının alınması gerektiği; ancak sigorta ettirenin haklı bir sebep olmaksızın bu rızayı vermekten kaçındığı durumların TMK m. 2/II’ye aykırılık teşkil edeceği yönünde bkz. OMAĞ, 2019, s. 107.

Riziko ile zarar arasında belirli bir sürenin geçtiği durumlarda da zararı azaltma külfeti mevcuttur. Riziko ile zarar arasına belirli bir sürenin girebileceği mantık kurallarının bir gereği olsa da rizikonun ne zaman gerçekleşmiş sayılacağına ilişkin tereddüt, TTK m. 1473/I ile giderilmiş görünmektedir. Bu hükme göre, riziko “sigorta ettirenin sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile sorumluluğunu gerektiren olayın meydana geldiği an” olarak tanımlanabilmekte, böylece, zararın rizikodan daha sonra meydana gelebileceği hükme bağlanmış olmaktadır. Riziko ile zarar arasında belirli bir sürenin geçtiği böyle durumlarda da zararı azaltma külfetinin mevcut olduğu da yine TTK m. 1448’den çıkarılabilmektedir.

Kanaatimizce, TTK m. 1472’de “sigortalıya geçen haklar” ifadesi de yukarıda varılan sonuçlara ters düşmez. Zira fikrimizce TTK m. 1472/II, bir anlamda, “*Sigortaya ilişkin genel hükümler*” başlığı altında düzenlenmiş olan TTK m. 1448’in mal sigortalarındaki özel görünüm biçimidir. Diğer bir ifadeyle, TTK m. 1472/II’de yer alan “*ilk fıkraya göre sigortacıya geçen haklar*” ifadesi *münhasıran*, halihazırda geçmiş/intikal etmiş hakları *deği*⁶¹; genel olarak halefiyet neticesinde sigortacıya *geçmesi mümkün ya da geçmiş olan* hakları ifade etmektedir⁶². Bu durumda, bu hükme aykırılık neticesinde doğacak “*sorumluluk*”, TTK m. 1448’de öngörülenden farklı bir

⁶¹ Bu görüşte bkz. ÜNAN, 2016, s. 252; KENDER, 2015, s. 361; ÇEKER, (Rücu hakkı) ; ÖLMEZ, 2020, s. 48. Ünan, rizikonun gerçekleşmesi anı bakımından da bir ayırım yapmakta; rizikonun gerçekleşmesi veya gerçekleşeceğine kesin gözüyle bakılması gereken hallerde, bu an ile halefiyetin gerçekleşmesi arasındaki sürede koruma yükümlülüğüne ilişkin olarak “*imkanlar ölçüsünde önlemler alma yükümlülüğü*” getiren TTK m. 1448’in uygulanacağını; bu andan önce ise konuya ilişkin herhangi bir açık hüküm bulunmadığından bu zaman aralığındaki ihlallerin “*rizikonun ağırlaştırılması*” kabul edilerek TTK m. 1444-1445 hükümlerine tâbi olması gerektiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, yazar, bu bölünmüş düzenleme biçimini eleştirmektedir. Bkz. s. 261-262. Öğretide Omağ ise sigortalıya ilave tedbirler alma külfetinin TTK m. 1472’ye “*yabancı*” TTK m. 1448 gibi hükümlerle yüklenmesini isabetli bulmamakta, TTK m. 1472’nin TMK m. 2 ile birlikte değerlendirilmesiyle sonuca ulaşabileceğini ifade etmektedir. Bkz. OMAĞ, 2011, s. 131. Benzer bir görüş öğretide Ölmez tarafından ileri sürülse de bu yazar TTK m. 1448 ile TTK m. 1472 arasındaki hükümlerde düzenlenen ödevlerin hukuki niteliğindeki farklılıktan hareket etmekte, TTK m. 1448’de düzenlenenin “*külfet*”, TTK m. 1472’de düzenlenenin ise “*yükümlülük*” olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte, yazar, bu “*yükümlülüğün*” doğuş anını sigorta sözleşmesinin kurulması olarak kabul etmekte ve TTK m. 1448’i “*gereksiz*” adetmektedir. Bkz. ÖLMEZ, 2020, s. 52-53, 103-104.

⁶² Aynı yönde bkz. ATABEK, 1969, s. 251; OMAĞ, 2011, s. 142; ÖLMEZ, 2020, s. 48; ULAŞ, 2012, s. 239; KAYIHAN/BAĞCI, 2016, s. 94. Diğer bir ifadeyle kanaatimizce bu hükümdeki “*geçen*” ifadesi geçmiş zamanda değil, geniş zamanda kullanılmıştır. Farklı yönde bkz. KIZILSÜMER, 2019, s. 80: Yazara göre “*dava hakkı*” henüz sigortacıya intikal etmeden önce ihlale karşı sigortacının yapabileceği herhangi bir şey yoktur.

sorumluluk olmayacaktır. TMK m. 2 uyarınca “geniş anlamda”⁶³ önlem almak gereken her durumda bu önlemin alınmaması neticesinde “sigortacı aleyhine” bir durum ortaya çıkmışsa, sigorta tazminatında⁶⁴ kusurun ağırlığına göre indirim gidilecektir (TTK m. 1448)⁶⁵. Ancak bu külfetin ihlali sebebiyle sigortacının zarara uğradığı durumlarda sigortalının TBK m. 112 vd. aykırılık sebebiyle sigortacıya karşı sorumluluğu söz konusu olacaktır⁶⁶. Bu hüküm anlamında sigortacının zararı, sigortalıya, sigortalı zararı azaltma külfetini yerine getirmiş olsaydı yapması gereken olandan daha fazla ödeme yaptığı anda doğmaktadır. Yani, sigortacı sigorta tazminatını ödeyerek alacaklının haklarına halef olana kadar sorumluluk TTK m. 1448’e tabi iken; sigorta tazminatının ödenmesinden sonra TBK m. 112 vd. söz konusu olmaktadır⁶⁷.

Özetle, fikrimizce, zararı azaltma külfeti ifade edilen sınırlar dahilinde rizikonun gerçekleşmesinden öncesi ve sonrasını kapsamaktadır⁶⁸.

---

⁶³ Bu ifadeyle, riziko gerçekleştikten önce ya da sonra TMK m. 2 uyarınca yapılması beklenen tüm davranış ve işlemleri kastetmekteyiz.

⁶⁴ Aynen tazminin kararlaştırıldığı durumlarda tazminattan indirim gidilmesinin güçlük arz edebileceği ve bu nedenle zararı azaltma külfetine aykırılık nedeniyle tazminattan indirim yapılması gereken hallerde hâkimin nakden tazmine hükmederek bu külfetin ihlalinin yaptırma bağlayabileceği yönünde bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 63.

⁶⁵ Benzer yaptırımlar İsviçre hukukunda da kabul edilmektedir. Bkz. SCHAER, 1972, s. 99 vd. Zararı azaltma külfetine aykırılık ile kusurun ilişkisi öğretide çokça tartışmaya konu olmuştur. Ancak nihai olarak bizim de isabetli bulduğumuz görüş, zararı azaltma külfetinin ihlalinin teknik anlamda bir kusur kabul edilmesinin ve dolayısıyla kusurun derecesinin tazminatın indiriminde ölçüt olarak kullanılmasının teorik olarak hatalı olmadığını ifade etmektedir. Bu yönde bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 89 vd. öz. s. 92. Benzer yönde bir tartışma, müterafik kusur açısından da yapılmaktadır. Bkz. KILIÇOĞLU, 1974, s. 419. Kusurun aranmasını isabetli bulmayan görüşler için bkz. ör. KENDER, 2015, s. 278, 281.

⁶⁶ Bkz. ÜNAN, 2016, s. 384; ÖLMEZ, 2020, s. 45; OMAĞ, 2011, s. 144; KILIÇOĞLU, 1974, s. 420.

⁶⁷ TTK’nın lafzından hareket ederek ulaştığımız sonuçlarla büyük ölçüde benzer sonuçlara ulaşan bir görüş için bkz. YETİŞ ŞAMLI, Kübra, “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2017, Cilt: 16, Sayı: 2, (s. 829 vd.).

⁶⁸ Benzer yönde bkz. KAYIHAN, 2016, s. 1605. Bkz. ve karşı. OMAĞ, Merih Kemal, “Türk Ticaret Kanunu’nun Sigorta Hükümlerine İlişkin Bazı Mülâhazalar”, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016), Makaleler- Tebliğler*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, (s. 29 vd.), s. 41. Öğretide Şenocak, rizikonun gerçekleşmesinden önce de bu külfetlerin mevcut olacağını ifade etmekteyse de külfetin başlayacağı zamanın, “rizikonun gerçekleşeceğine ilişkin doğrudan doğruya bir tehdidin mevcut olduğu andan daha önceki bir zaman noktasına getirilmemesi” gerektiğini, aksi durumun sigortanın amacına aykırı sonuçlar doğuracağını belirtmektedir. Bkz. ŞENOCAK, Kemal, “Mal sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl: 1995, Cilt: 44, Sayı: 1-4, (s. 365 vd.), s. 416-417. Yukarıda söylediğimiz gerekçelerle biz TMK m. 2 kapsamında somut olay değerlendirmesi yapılması gerektiği

Ulaştığımız sonucu iki örnekle somutlaştırmak gerekirse⁶⁹, örneğin, yangına karşı sigorta edilmiş bir evin hemen bitişiğindeki komşu arazide bir restoran açılmasına karar verildiği durumda, bu kararı öğrenen sigortalının 10 gün içinde sigortacıya bildirimde bulunması gerekir (TTK m. 1444/II). Zira sigorta konusu evin bitişiğinde bir restoran açılması, yangın rizikosunun ortaya çıkması ihtimalini artıracak bir husustur. Bu bildirim üzerine sigortacı, 1 ay içinde sigorta akdini feshedebilecek, prim artışına gidebilecek ya da hareketsiz kalabilecektir (TTK m. 1445). Bu arada sigortalı, kendi evine zarar gelmesini önleyecek makul önlemleri alma külfeti altındadır (TTK m. 1448 ve 1472). Sigortalının bildirim yaptığı ve makul önlemleri aldığı halde komşu restoranda çıkan ve sigorta konusu eve sıçrayan yangın, evde zarar meydana getirirse sigortacı tazminattan indirimle gidemeyecektir. Bunun dışındaki her ihtimalde (sigortalı restoran açılması kararını bildirmemiş ve makul önlemleri almamıştır; kararı bildirmiş ancak makul önlemleri almamıştır; kararı bildirmemiş ancak makul önlemleri almıştır) sigorta tazminatından indirimle gidilebilecektir. İndirim kusura göre takdir edileceğinden kural olarak saydığımız ilk ihtimalde en fazla miktarda indirimle gidilmesi söz konusu olacaktır⁷⁰. Sigortalının, sigortacı sigorta tazminatını ödedikten sonraki davranışları nedeniyle sorumluluğu TBK m. 112 vd.'na dayanacaktır.

İkinci bir örnek, öğretilerde sıkça karşılaşılan ve tartışılan bir durum olan sigortalının, zarardan sorumlu kişiyi ibra ettiği durumlara ilişkindir⁷¹. Kanaatimizce, yukarıda açıklanan sistem çerçevesinde, bu durumlarda ilk olarak ibranın on gün içinde

---

ve peşin ölçüt verilemeyeceği kanaatinde olduğumuzdan yazarın görüşüne katılmıyoruz. Bununla birlikte, bizim de savduğumuz biçimde yazar, bazı durumlarda sigorta akdi sona ermesine rağmen bu külfetin devam ediyor olabileceğini kabul etmektedir. Bkz. ŞENOCAK, **1995**, s. 419. Diğer bir ifadeyle, zamansal açıdan geriye doğru genişlemeyi kabul etmeyen yazar, ileriye dönük genişlemeye olumlu yaklaşmaktadır. Altınok-Ormancı, konuya ilişkin eserinde zararı azaltma külfetinin üç şartı olduğunu belirtmekte (bkz. ALTINOK ORMANCI, **2016**, s. 47), başka bir ayrıma gitmemektedir. Bu kapsamda bu yazarın da şartlar sağlandığı sürece ileriye doğru genişlemeyi kabul edeceği düşünülebilir. Alman hukukundaki düzenleme de bu yöndedir (AlmSK m. 86). Bu yönde bkz. ör. Yargıtay 11.HD E.2008/12848, K.2010/7989, 08.07.2010 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 15.12.2020).

⁶⁹ Örnekler için bkz. KORKMAZ, **2021**, s. 592 vd.

⁷⁰ Benzer yönde bkz. ör. Yargıtay 11.HD E.2016/11691, K.2018/3662, 16.05.2018 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası: Erişim Tarihi: 15.12.2020).

⁷¹ (Potansiyel) Sigortalı, sigorta sözleşmesini akdetmeden önce sorumluyu ibra etmişse, sözleşme kurulurken bu hususu bildirmek zorundadır. Aynı yönde bkz. BOZER, Ali, “*Sigortacının Rücu Hakkı*”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 1964, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 477 vd.), s. 478-479. Bunun da bir külfet niteliğini haiz olduğu yönünde bkz. SCHAER, **1972**, s. 39.

sigortacıya bildirilmesi gerekir (TTK m. 1444/II)⁷². Bu bildirim üzerine sigortacı bir ay içinde sigorta akdini feshedebilecek, prim artışına gidebilecek ya da hareketsiz kalabilecektir (TTK m. 1445)⁷³. İlk olaydan farklı olarak bu süreçte sigortalının ibrayla ilgili olarak somut biçimde alabileceği bir önlemden kural olarak söz edilemez⁷⁴. Zira sigortacı açısından zarar verici fiil halihazırda yapılmıştır. Ne zaman ki riziko gerçekleşir ve sigortacı ödeme yapar, gerçek anlamda zarar o zaman ortaya çıkar. Zira sigortacı, ibra nedeniyle ödemesi neticesinde zarar sorumlusundan halefiyete dayalı rücu talebinde bulunamayacaktır⁷⁵. Yapılacak olan, sigortalıya başvurmak ve ondan sözleşmeye dayanan talepte bulunmaktır (TBK m. 112 vd.)⁷⁶. Esasında burada sigortacı, sigortalıya ödeme yapması ve sorumluya rücu edememesi nedeniyle zarara uğramakta; bu nedenle de sigortalıdan uğradığı zararı talep etmektedir⁷⁷.

⁷² Bu noktada öğretide Gümüş, ibra sözleşmesinin tazminat tutarını etkileyeceği sonucuna ancak TTK m. 1444'ün geniş yorumu neticesinde ulaşabileceğini ileri sürmektedir. Bkz. GÜMÜŞ, 2015, s. 214.

⁷³ İbra sözleşmesinin sigorta sözleşmesi kurulmadan önce yapıldığı ancak bu durumun sözleşme kurulurken sigortacıya bildirilmediği durumlarda sigortacının sözleşmeden cayabileceği ancak rücu imkânı olmayan sigortacının prim farkı isteyemeyeceği yönünde bkz. GÜMÜŞ, 2015, s. 213.

⁷⁴ Bu durumlarda yalnızca ibraname imzalamaması yönünde uyarıda bulunulabileceği kabul edilmektedir. Bkz. GÜMÜŞ, 2015, s. 214.

⁷⁵ MAURER, 1975, s. 423.

⁷⁶ Aynı yönde bkz. GÜMÜŞ, 2015, s. 214.

⁷⁷ Elbette bu söylenen, sigortacının halefiyetinden önce akdedilen ibra sözleşmesi için geçerlidir. Halefiyeten sonra sigortalı alacak üzerindeki tasarruf yetkisini kaybedeceğinden alacak zaten sigortalı tarafından geçerli bir şekilde ortadan kaldırılamayacaktır. Aynı yönde bkz. GÜMÜŞ, 2015, s. 211; KIZILSÜMER, 2019, s. 81. Buna rağmen Yargıtay'ın halefiyet sonucu doğmasına karşın sigorta ettirenin sorumluyu ibra etmesine ya da sorumluya dava açmasına dolaylı olarak cevaz verdiği ve sigorta tazminatının istirdadı taleplerini kabul ettiği kararları bulunmaktadır. Bu yönde bkz. BİLGE, 2001, s. 77; KENDER, 2015, s. 361, dn. 387'de zikredilen kararlar. Benzer şekilde Yargıtay'ın, sigortalının, sigortacıdan sigorta tazminatını aldıktan sonra zarar sorumlusuna (dava yoluyla) başvurmamasının, sigortacının rücu hakkını kullanamaz hale getirdiği ve bu nedenle sigortalının mülga TK m. 1301/II uyarınca sorumlu olduğu, sigortalının fiilen çifte tazminat alma imkanının bulunması nedeniyle de sebepsiz zenginleşme ihtimalinin mevcut olduğu yönünde kararları bulunmaktadır. Bu yönde bkz. ör. Yargıtay 11.HD, E. 1979/1393, K. 1979/1954, 12.04.1979. Bu kararda Yargıtay'ın göz ardı ettiği husus, sigortacının sigortalıya ödemede bulunması neticesinde (*yarışan taleplerden belirli birisinin konusu ifa edildiğinde*) sigortalının zarar sorumlusundan olan alacak hakkının (*diğer talep haklarının da*) sona erdiği. Bu bağlamda, sigortalının sigortacının rücu hakkını ihlal ettiğinden söz edilemez. Sigortacıdan ödeme alan sigortacının zarar sorumlusuna karşı açtığı davanın dava hakkının yokluğu gerekçesiyle reddi gerekir. Halefiyeten önce akdedilen ibra sözleşmesinin geçerliliği ise, hukuki işleme ilişkin genel geçerlilik şartlarının sağlanmasına bağlıdır. Sigorta hukuku anlamında herhangi bir engel mevcut değildir. Bkz. BOZER, 2019, a, s. 480.

Bu karmaşık hükümler sisteminde fikrimizce yapılması uygun olan; ilk olarak TTK m. 1448'e "özellikle" ifadesinin eklenerek bu yükümün münhasıran belirtilen zaman dilimine hasredilecek biçimde yorumlanmasının önüne geçmektir. Bunun yanı sıra, sigorta sözleşmesi bakımından zararı azaltma külfetinin TMK m. 2 uyarınca⁷⁸ haiz olduğu içeriğin, bir hüküm sevk etmek yoluyla somutlaştırılması düşünülebilir⁷⁹. Zira sigortalıdan, zararı azaltma külfeti çerçevesinde ne tür davranışlarda bulunmasının beklendiği açık değildir. Örneğin, sigortalının alacağı zamanaşımına uğramasını engellemek için bir dava açma yükümünden söz edilebilecek midir⁸⁰ ya da sigortacıdan tazminat elde eden sigortalının sorumluya ayrıca dava açması bir ihlal niteliğinde midir?⁸¹ Açık bir hükmün sevki, TMK m. 2 uyarınca var olan yükümlerin somutlaştırılması, diğer bir ifadeyle, "zarar görenin makul olarak alması beklenen önlem" in ne olduğunun tespiti amacına hizmet etmesi bakımından isabetli olacaktır. Ancak elbette ki, son karar, somut olaya göre verilecektir.

Zararı azaltma külfeti çerçevesinde bulunulması gereken davranışlara ilişkin benzer sorun ve tartışmalara, 2008 reformu öncesinde Alman öğretisinde de rastlanmaktadır. 2008 yılındaki reformla § 86/II AlmSK olarak sevk edilen düzenleme, sigortalının sigortacının rücu hakkını ileri sürme sürecine katılma külfetini açık bir düzenlemeye kavuşturmuştur. Buna göre sigortalı, tazminat talebini ve bu talebin güvence altına alınmasına hizmet eden hakları uygun süre ve şekillerde sağlamak ve bu hakların ileri sürülebilmesi sürecine gerektiği durumda ve ölçüde katılmak zorundadır. Görüldüğü üzere sigortalının zararı azaltma külfeti iki noktada somutlaştırılmıştır: Öncelikle bu hakların sağlanması aşamasında gerekenler yapılacak, daha sonra bu

---

⁷⁸ Zararı azaltma külfetinin içeriğinin belirlenmesinde de dürüstlük kuralının önemli bir yeri olduğu yönünde bkz. ALTINOK ORMANCI, 2016, s. 22-23.

⁷⁹ Her ne kadar çeşitli sigorta türlerine ilişkin olarak düzenlenen Sigorta Genel Şartları'nda bazı somutlaştırmalara yer verilse de en azından temel düzeyde bir somutlaştırmanın kanunda da yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Öğretide verilen ihlal örnekleri için bkz. ör. ÖLMEZ, 2020, s. 58 vd.

⁸⁰ KENDER, 2015, s. 366.

⁸¹ Yargıtay bunu TTK m. 1472'nin ihlali olarak değerlendirmektedir: E.1979/1393, K.1979/1954, 12.04.1979. Yargıtay'ın vardığı bu sonuca, sigortacının zarar sorumlusuna sebepsiz zenginleşmeye dayanarak talepte bulunabilmesi nedeniyle katılmayan bir görüş için bkz. ÖLMEZ, 2020, s. 74 vd.

hakların ileri sürülmesi aşamasına katkı sağlanacaktır⁸². Söz konusu düzenlemelerin ülkemizde yapılacak olası düzenlemelerde örnek alınması düşünülebilir.

III. Sigortalının Zararı Azaltma Külfetini Yerine Getirmemiş Olmasının Sigortacının Halefiyetine Etkisi

Açıklandığı üzere, TTK m. 1444, 1445, 1448 ve 1472, esas itibariyle sigortacının (halefiyete dayalı) rücu hakkını korumayı amaçlayan hükümlerdir. Öte yandan, zararı azaltma külfeti, zararın gerçek ve nihai sorumlusu üzerinde kalmasını amaçlar. Zararın gerçek ve nihai sorumlusunu tespit etmek ise bir rücu aracı olan halefiyetin kapsamını belirlemede doğrudan etkili bir husustur. Sigortacının halefiyetinin üst sınırı, failin nihai olarak sorumlu olduğu miktar olduğuna göre, bu miktarı etkileyen zararı azaltma külfetinin varlığı, sınırları ve somut olayda yerine getirilmiş olup olmadığı, sigortacının halefiyeti üzerinde doğrudan doğruya sonuç doğuracaktır.

Fail meydana gelen zararın nihai olarak ne kadarını malvarlığında taşımak zorunda ise sigortacı da o nispette ödeme yaptığı ölçüde sigortalının haklarına halef olacaktır. Sigortalı zararı azaltma külfetini yerine getirmeyerek ne ölçüde zararın doğmasına ya da artmasına neden olduysa sigortacının halefiyetinin kapsamını o ölçüde azaltacaktır. Örneğin, sigortalı 100 birimlik zarara uğramış ancak zararı azaltma külfetini ihlal etmiş olması nedeniyle fail bu zararın 80 biriminden sorumlu tutulabiliyor ise, sigortacının sigortalıya yaptığı ödeme sonucunda sigortacının haklarına halefiyetinin üst sınırı 80 birim olacaktır. Bu açıdan, somut olayda meydana gelen zararın zarar gören ile fail arasında doğru paylaşılması oldukça önemlidir. Uygulamada genellikle, zararın, nihai olarak ne kadarından failin sorumlu olduğu, sigortacının sigorta tazminatını ödemesinden sonra faile açtığı davada belirlendiğinden, aşkın miktar bakımından zararı azaltma külfetini kusuruyla yerine getirmeyen sigortalı, sigortacıya karşı TBK m. 112 vd.'na göre sorumlu olacaktır.

Varılan bu sonuç, failin hukuki durumunun kendi etki alanı dışında kalan bir nedenle ağırlaşmasını da engeller. Yukarıda açıklanan çerçevede fail, zararın nihai olarak

---

⁸² MÖLLER/SEGGGER, 2016, N. 287 vd.

ne kadarından sorumlu ise, (sigortalı zarar göreni tatmin ederek haklarına halef olan) sigortacıya ödeyeceği miktar da onunla sınırlı olacaktır. Böylece fail, zarar görenin ilgili menfaatini sigortalatmış olması nedeniyle (ve sonuçta, sigortacının sigortalının haklarına halef olması nedeniyle) böyle bir ilişki bulunmasaydı ödemekle yükümlü olacağından daha ağır bir yük altına sokulmamış olmaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak, TTK m. 1444, 1445, 1448 ve 1472 hükümleri kapsamında kurulan düzen bakımından yapılması gereken ilk tespit, her ne kadar kapsamı somut olarak pozitif düzenlemeye konu edilmemiş olsa da, rizikonun gerçekleşmesinden önce de sigortalının zararı azaltma külfetinin mevcut olduğudur (TTK m. 1444). Bu durumlarda, sigortalı, on gün içinde sigortacıya beyanda bulunacaktır (TTK m. 1444). Sigortacı bu bildirimden itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilecek, primlerde değişiklik yapabilecek (“sürprim talebi”) ya da hareketsiz kalabilecektir (TTK m. 1445). Söz konusu bir aylık süre içinde sigortalının zararı azaltma külfeti kesintiye uğramayacaktır. Bu hükümlerin ihlalinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra tespit edildiği durumlarda, ihlalin tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte olduğu hallerde, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılacaktır (TTK m. 1445).

Rizikonun henüz gerçekleşmediği dönem içinde “gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu” hallere ilişkin olarak Türk kanun koyucusu, sigortalının zararı azaltma külfetine ilişkin ayrı bir düzenleme yapmayı gerekli görmüştür. TTK m. 1448 uyarınca sigortalı, “zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlü” tutulmuştur. Bu yükümlülüğe aykırılığın “sigortacının aleyhine bir durum” yarattığı hallerde, sigortalının kusurunun ağırlığına göre sigortalıya ödenecek tazminattan indirim yapılacaktır.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra da -elbette- sigortalının zararı azaltma külfeti mevcuttur. Bu sonuç TTK m. 1448’den hem de m. 1472’den çıkarılabilmektedir. Ancak

yukarıda da açıklandığı üzere, TTK m. 1448’de, bu külfete aykırılığın sonucu sigortalıya ödenecek tazminattan indirim yapılması iken zarar sigortalarına özgü bir düzenleme getiren TTK m. 1472 uyarınca, sigortalının sigortacıya karşı “sorumluluğu” söz konusu olacaktır. Yukarıda açıkladığımız gerekçelerle kanaatimizce, buradaki sorumluluk, TTK m. 1448’dekinden farklı olmayacak; sigortalının kusuru oranında sigortacının ödeyeceği tazminattan indirim yapılacaktır. Zararının tamamı karşılanmayan sigortalı, zarar sorumlusundan ayrıca talepte bulunabilecektir. Ancak kusur oranları, sigortacının zarar sorumlusuna karşı açtığı rücu davasında belirlenmektedir. Bu nedenle, sigortacının sigortalıya kusuru oranında indirim yapmaksızın fazladan ödeme yapmış olması mümkündür ve bu fazlalık, sigorta tazminatı ödendikten sonra ortaya çıkmış olacaktır. Sigortacı, yaptığı fazla ödemeyi sigortalıdan talep edebilecektir. Bu talebin dayanağı kural olarak aralarındaki sigorta sözleşmesi olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk, “TBK m. 127”, **İstanbul Şerhi- Türk Borçlar Kanunu, Cilt-2,3 (Madde 83-206)**, (ed. M.T. Öz vd.), 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (s. 1489 vd.)
- ALTINOK-ORMANCI, Pınar, **Zararı Azaltma Külfeti**, Oniki Levha Yayıncılık, Ankara, 2016.
- ATAMER, Kerim, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca ‘Zarar Sigortaları’na Giriş”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2011, Cilt: 21, Sayı: 1, (s. 21 vd.)
- BECK, Peter, “Zusammenwirken von Schadenausgleichsystemen”, **Handbücher Für Die Anwaltspraxis, Fünfter Band: Schaden-Haftung-Versicherung**, (ed. Peter Münch, Thomas Geiser), Helbing & Lichtenhahn, Basel-Genf-München, 1999, (s. 235 vd.)
- BİLGE, Mehmet Emin, “Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması”, **Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı**, Beta, İstanbul, 2001, (s. 67 vd.)
- BOSSARD, Robert/ DAXELHOFFER, Hans/ JAEGER, Bernard, “Das Verschulden beim Regress“, **Das Verschulden im Wandel des Privatversicherungs-**

- Sozialversicherungs- und Haftpflichtrechts**, Helbing & Lichtenhahn Verlag AG, Basel, 1992, (s. 291 vd.).
- BOZER, Ali, “*Sigortacının Rücu Hakkı*”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 1964, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 477 vd.) (Kısaltma: BOZER, 1964, a).
- BOZER, Ali, “*Sigortacının Rücu’unda Zamanaşımı*”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, 1964, Cilt: 2, Sayı: 3, (s. 473 vd.)
- BUZ, Vedat, “*Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu*”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2012, Cilt: XXVIII, Sayı: 3, (s. 5 vd.)
- ÇEKER, Mustafa, **Sigorta Hukuku**, 12. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2015.
- ÇEKER, Mustafa, **Sigortacının Rücu Hakkı**, www.cu.edu.tr (erişim tarihi 26.03.2022)
- DALCI-ÖZDOĞAN, Nurcihan, **Müteselsil sorumluluk : Özellikle TBK md.61 ve md.162 vd. Hükümleri Bağlamında**, Seçkin, Ankara, 2015.
- FRANKO, Nisim İ., “*Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Rücu Hakkı*”, **V. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Bankacılık Enstitüsü**, Ankara 1988, (s. 48 vd.)
- FRİCK, Iلسelore: **Regress- und Anrechnungsprobleme in der Summenversicherung**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., 1985.
- FUHRER, Stephan, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2011.
- GRABER, Christoph, “*VVG 72*”, **Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht - Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag (VVG)**, (ed. Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt, Anton K. Schnyder), Helbing & Lichtenhahn, Basel, 2001.
- GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- GÜNTHER, Dirk-Carsten, **Der Regress des Sachversicherers**, 6.Auflage, Verlag Versicherungswirtschaft GmbH, Karlsruhe, 2015.

- HONSELL, Heinrich, “Der Regress des Versicherers im schweizerischen Recht”, **Mélanges Bruno Schmidlin**, Basel-Frankfurt a.M., 1998, (s. 279 vd.)
- İMRE, Zahit, “Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 1946, Cilt: XII, Sayı: 1, (s. 280 vd.)
- KABUKÇUOĞLU ÖZER, Fatma Dilek, **Sigortacılık Kanunu Şerhi**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- KAPANCI, Kadir Berk, “TBK m.61-62”, **İstanbul Şerhi- Türk Borçlar Kanunu, Cilt-1 (Madde 1-82)**, (ed. T. Öz vd.), 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, (s. 969 vd.)
- KAPANCI, Kadir Berk, **Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- KARRER, Robert, **Der Regress des Versicherns gegen Dritthaftpflichtige - Rechtsvergleichung und internationales Privatrecht**, Schulthess, Zürich, 1965.
- KAYIHAN, Şaban, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, **Cevdet Yavuz’a Armağan**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2016, (s. 1595 vd.)
- KAYIHAN, Şaban/ BAĞCI, Ömer, **Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2016.
- KENDER, Rayegân, **Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku**, 14.Baskı, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1974, Cilt: 31, Sayı: 1, (s. 395 vd.)
- KIZILSÜMER, Bahar, **Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- KİSCH, Wilhelm, **Der Übergang der Entschadigungsansprüche des Versicherungsnehmers auf den Versicherten**, Wirtschaft und Recht der Versicherung, Verband öffentlicher Feuerversicherungsanstalten in Deutschland, Berlin, 1935.

- KOENİG, Willy, **Schweizerisches Privatversicherungsrecht**, 3.Auflage, Verlag Herbert Lang & Cie., Bern, 1967.
- KORKMAZ, Ekin, **Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet**, 1. Basım, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- KURT, Leyla Müjde, “Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2015, Cilt: 64, Sayı: 3, (s. 775 vd.)
- MAAS, Konrad, **Der Rückgriff in der deutschen privaten Schadensversicherung nach Wesen und Abgrenzung**, Carl Heymanns Verlag, Berlin, 1931.
- MAURER, Alfred, **Kumulation und Subrogation in der Sozial- und Privatversicherung**, Stämpfli & Cie., Bern, 1975.
- MEMİŞ, Tekin, **Yangın Sigortasında Riziko**, Seçkin, İstanbul, 2001.
- MÖLLER, Helmut/SEGGGER, Stefan, “VVG 86”, **Langheid/Wandt Münchener Kommentar zum VVG**, 2. Auflage, C.H. Beck, München, 2016.
- OFTİNGER, Karl, **Schweizerisches Haftpflichtrecht, Erster Band: Allgemeiner Teil**, 3.Auflage, Polygraphischer Verlag A.G., Zürich, 1969.
- OMAĞ, Merih Kemal, “Rizikonun Ağırlaşması ve Diğer Riziko Değişiklikleri”, **Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016), Makaleler- Tebliğler**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, (s. 105 vd.)
- OMAĞ, Merih Kemal, “Türk Ticaret Kanunu’nun Sigorta Hükümlerine İlişkin Bazı Mülahazalar”, **Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016), Makaleler- Tebliğler**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, (s. 29 vd.) (Kısaltma: OMAĞ, 2019, a)
- OMAĞ, Merih Kemal, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanunî Halefiyeti**, 2.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.
- ÖLMEZ, Fatih, **Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

- ÖZSUNAY, Ergun, **Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Şahsın Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı**, 2. Baskı, Aristo, İstanbul, 2020.
- PLASSMANN, Sylvia, **Der Regress des Sachversicherers Gegen Dritte**, Dissertation Münster, 2000.
- POROY, Reha, “Sigortacının Zararın Failine Rücuu-Kaza Ve Hayat Sigortalarında Vaziyet-4772 Sayılı İşçi Sigortaları Kanununun Sistemi”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 1953, Cilt: XIX, Sayı: 3–4, (s. 1021 vd.)
- ROSCH, Cordula, **Der gesetzliche Forderungsübergang nach der Reform des Versicherungsvertragsrechts Art.86 VVG (2008)**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., 2009.
- RUMO-JUNGO, Alexandra, “Zusammenspiel zwischen Haftpflicht und beruflicher Vorsorge unter Berücksichtigung des Vorentwurfs für die Haftpflichtrechtsrevision”, **Zeitschrift des bernischen Juristenvereins**, Yıl: 2002, Cilt: 138, (s. 433 vd.)
- SARHOLZ, Olivia, **Das Quotenvorrecht - eine Untersuchung zu § 86 Abs. 1 VVG und § 116 Abs. 1 - 5 SGB X**, Peter Lang GmbH, Frankfurt a.M., Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, 2011.
- SCHAER, Roland, **Grundzüge des Zusammenwirkens von Schadenausgleichssystemen**, Helbing & Lichtenhahn, Basel-Frankfurt a.M., 1984.
- SCHAER, Roland, **Rechtsprobleme der Verletzung versicherungsrechtlicher Obliegenheiten**, Stämpfli, Bern, 1972.
- SOPACI-ÖZTUNA, Birgül, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 2012, Cilt: XXVIII, Sayı: 3, (s. 117 vd.)
- STARK, Emil W., **Ausservertragliches Haftpflichtrecht**, 2. Auflage, Schulthess, Zürich, 1988.
- STRUB, Yael, **Der Regress des Schadensversicherers de lege lata- de lege ferenda**, Schulthess, Zürich-Basel-Genf, 2011.

- ŞEKER-ÖĞÜZ, Zehra, “Halefiyet Koşulları Gerçekleşmediğinde Sigortacının Rücu Talebi Hakkında Alacağın Temliki Hükümlerine Göre Karar Verilebilir Mi? - Bir Yargıtay Kararının Düşündürdükleri-”, **Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan Cilt II**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (s. 1645 vd.)
- ŞENOCAK, Kemal, “Mal sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi (TTK m.1293)”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1995, Cilt: 44, Sayı: 1-4, (s. 365 vd.)
- TEKİL, Fahiman, “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, **Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1998, (s. 113 vd.)
- ULAŞ, Işıl, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları)**, 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.
- ÜNAN, Samim, “Sigortacının Halef Sıfatıyla Açtığı Rücu Davalarına İlişkin Bazı Kararlar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2020, Sayı: 2, (s. 1087 vd.)
- ÜNAN, Samim, **Zarar Sigortaları**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- WEBER, Stephan, “Die Schadenminderungspflicht- Eine metamorphe Rechtsfigur”, **Haftpflicht- und Versicherungsrechtstagung**, (ed. A. Koller), St. Gallen 1999, (s. 133 vd.)
- YAZICIOĞLU, Emine, “TTK’nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2017, Cilt: 16, Sayı: 2 (Özel Sayı: Prof.Dr.iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan Cilt III), Seçkin Yayıncılık, Ankara, (s. 331 vd.)
- YEŞİLOVA-ARAS, Ecehan, “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTK m.1472 Hükmü Elverişli Midir?”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Yıl: 2013, Cilt: LXXI, Sayı: 1, (s. 1449 vd.)
- YETİŞ ŞAMLI, Kübra, “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2017, Cilt: 16, Sayı: 2, (s. 829 vd.)